

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

**МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ І РУХУ ОСНОВНИХ
ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Виконав здобувач вищої освіти
ступеня вищої освіти магістр
2 курсу, 1 групи
освітньої програми облік і
оподаткування
факультету обліку та фінансів
денної форми навчання
Гладченко М. Л.
Науковий керівник
Єрмолаєва М. В.
Рецензент Кузнецова К. В.

Полтава 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.	6
1.1. Економічний зміст основних засобів, їх класифікація та оцінка.	6
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрямки їх вирішення.	12
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	16
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.	16
2.2. Облік наявності й руху основних засобів та відображення інформації в звітності.	20
2.3. Податкові аспекти обліку операцій з руху основних засобів.	27
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ, РУХУ ТА СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.	31
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання.	31
3.2. Аналіз наявності та руху основних засобів.	46
3.3. Аналіз функціонального стану основних засобів, ефективності їх використання та шляхи покращення забезпечення суб'єкта господарювання основними засобами.	54
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Актуальність теми. Основні засоби на підприємстві є важливою складовою для діяльності підприємства, адже без них не можливо уявити будь-яке виробництво. В умовах стрімкого розвитку бізнесу та надзвичайно жорсткої конкуренції багато підприємств не мають коштів і часу для створення міцної матеріальної основи, тому багато основних фондів здаються в оренду. У цьому випадку необхідно зосередити увагу на точному обліку та контролі належних та орендованих основних засобів.

Питання обліку основних засобів набуло особливої актуальності в сучасних умовах господарювання, оскільки інвесторам та іншим зацікавленим користувачам необхідно отримати точну та достовірну інформацію про стан та ефективність їх використання.

Основною проблемою вирішення даної проблеми є недостатня теоретико-методологічна база, яка характеризується єдиним підходом науковців, що лише акцентує увагу на окремих аспектах проблеми. Нерозвиненість наукових методів серйозно гальмує процес формування ефективного комплексного підходу до управління основними засобами, який застосовуватиметься в мінливих умовах ринкової економіки. Суб'єкт господарювання часто визначається важливістю та складністю завдань, пов'язаних з його використанням, тому виконання функцій контролю обліку основних засобів та їх ефективне використання є важливою частиною облікового процесу.

Організація обліку і контроль основних засобів неодноразово ставали темою досліджень українських та іноземних вчених, особливо В. Бабіч, Ю. Є. Безуглої, М.Т. Білуха, О. Бондар, О.В. Вакун, Н.В. Валінкевич, В.О. Ганусич, А.А. Гнатюк, Л.В. Гнилицька, Н.Н. Грабова, І.А. Дерун, В.Н. Добровський, Т.Б. Замрій, Т.Д. Косова, Н.М. Крічка, П.М. Кузьмович, І.В. Малишев, С. А. Матюха, В.В. Сопко та багато інших вчених.

Проте багато питань проблем організації та методики обліку потребують і надалі наукових досліджень, адже нормативні документи часто змінюються.

Мета і завдання досліджень. Метою магістерської роботи є дослідження питання обліку основних засобів, їх класифікації, оцінки, а також аналізу, руху та наявності основних засобів на підприємстві та ефективного їх використання.

Для досягнення поставлених цілей в роботі, в основному вирішуються такі завдання:

- уточнити сутність основних засобів, оцінку та класифікації;
- визначити значення та завдання обліку, а також аналізу основних засобів, його нормативно-правові вимоги;
- охарактеризувати установку фінансово-господарської діяльності та обліково-аналітичну роботу на підприємстві;
- дослідити порядок документального оформлення руху основних засобів на підприємстві;
- вивчити порядок обліку, аналіз стану та руху основних засобів на підприємстві;
- проаналізувати стан та зміни основних засобів підприємства;
- визначити напрямки підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження виступає організаційне та методичне забезпечення обліку, руху та аналізу основних засобів підприємства.

Предметом дослідження є комплекс теоретичних, методичних та організаційних аспектів обліку, аналізу та контролю основних засобів досліджуваного підприємства із ціллю збільшення ефективності їх використання.

Наукова новизна одержаних результатів. В роботі було зібрано думку науковців з приводу визначень основних засобів, критеріїв щодо обліку, руху основних засобів, знаходження недоліків і з'ясування їх ліквідації.

Методи дослідження. Методи дослідження використані в роботі включають загальнонаукові і спеціальні методи, а саме: аналітичний метод, метод теоретичних узагальнень, порівняльний метод, метод абстрактної логіки, використання системного методу для визначення економічної сутності основних засобів як економічних категорій та об'єктів бухгалтерського обліку, класифікації основних засобів, методи горизонтального і вертикального аналізу, коефіцієнтного аналізу, метод порівняння. Опрацювання інформації, а також табличне і графічне відтворення виконувалося різними програмними засобами такими як MS Excel, PowerPoint.

Інформаційною базою магістерської кваліфікаційної роботи стали нормативні акти, наукові статті та література, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти, аналітичні дані підприємства, фінансова звітність, первинні документи та облікові реєстри.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції автора відносно зміни до Наказу про облікову політику підприємства, дадуть змогу деталізувати облік основних засобів.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а саме: Міжнародна науково-практична конференція «Модернізація економіки: сучасні реалії, прогностні сценарії та перспективи розвитку», 27-28 квітня 2023 р., м. Херсон – м. Хмельницький; Всеукраїнська науково-практична конференція «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін», 30-31 березня 2023 р., м. Полтава.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 тез в матеріалах міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.

1.1. Економічний зміст основних засобів, їх класифікація та оцінка.

Для провадження діяльності підприємство повинно мати необхідну кількість матеріальних засобів. Від обґрунтованого та ефективного обліку основних засобів залежить процес копіювання, доповнення та оновлення. Від ефективного обліку основних засобів підприємства також залежить, чи зможе підприємство забезпечити конкурентоспроможними трудовими ресурсами, що відповідають вимогам сучасного ринку.

Основні засоби є однією з ключових складових активів підприємства і грають важливу роль у його діяльності та фінансовому стані.

Для діяльності кожного підприємства необхідно мати засоби виробництва та відповідні умови, які являються важливим елементом продуктивних сил, а також головним елементом матеріально-технічної бази підприємства. Ефективність використання основних засобів залежить від своєчасного одержання інформації про їх стан, продуктивність, у зв'язку з чим потім зростає значення обліку, аналізу, аудиту та руху основних засобів на підприємстві, як одна із важливих функцій управління. Однак облік основних засобів на підприємстві не спроможний в повному обсязі надати інформацію управління ними.

Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання

(експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)[37].

Основні засоби є найменш мобільною частиною майна підприємства, основна відмінність якої полягає в багаторазовому використанні в процесі господарської діяльності і частковій амортизації на протязі кожного операційного циклу [22]. Основні переваги та недоліки використання основних засобів наведено на рис. 1.1.

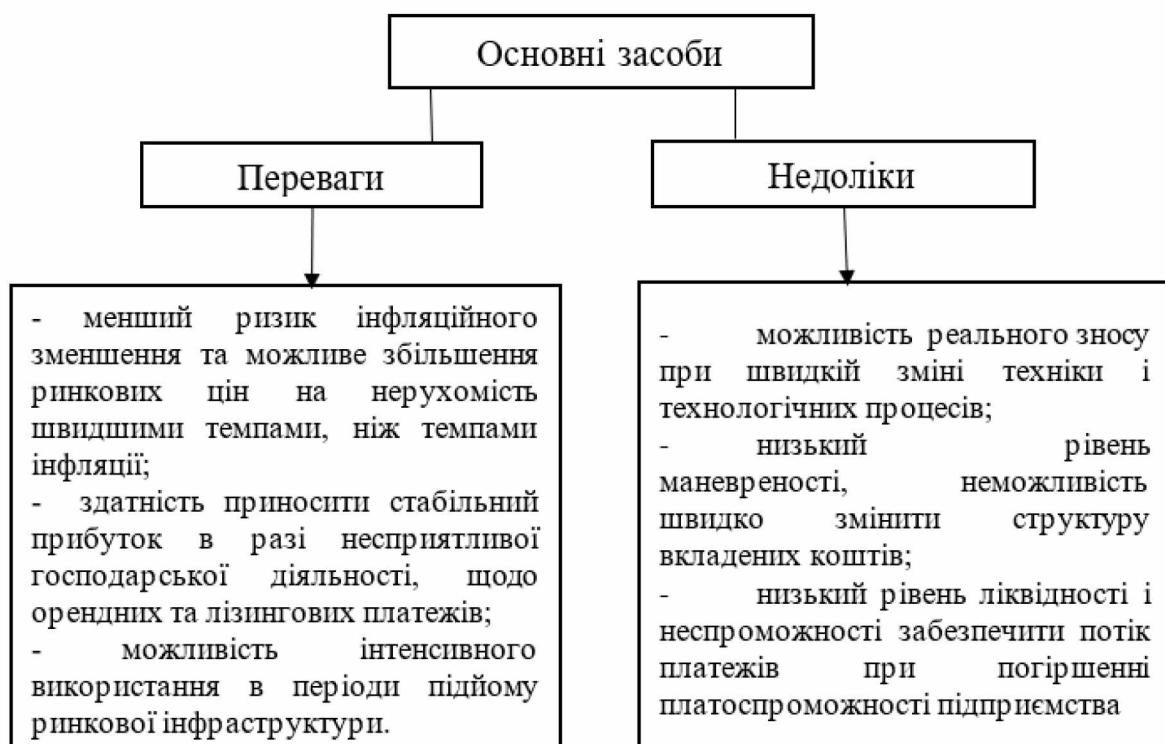

Рис. 1.1. Переваги та недоліки використання основних засобів

Критерії визнання основних засобів такі ж, як і для всіх інших активів, а саме:

1. Матеріальність (має матеріальну форму);
2. Цільове призначення (утримуються з метою використання їх у виробництві чи постачанні товарів, наданні послуг, здачі в оренду іншим особам або виконання адміністративних і соціально-культурних функцій);
3. Термін використання (більше одного року або операційний цикл, якщо більше одного року) [25].

Для правильної організації обліку основних засобів і побудови системи і порядку обліку важливу роль відіграє обґрунтована класифікація основних засобів.

В Україні класифікація основних засобів закріплена на законодавчому рівні у Національному положенні (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» та у Податковому кодексі.

У Національному положенні (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» для бухгалтерського обліку законодавчо виділено такі групи основних засобів однакового призначення та характеристик [37]:

1. Земельні ділянки;
2. Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язанні з будівництвом;
3. Будівлі, споруди та передавальні пристрої;
4. Машини та обладнання;
5. Транспортні засоби;
6. Інструменти, прилади, інвентар;
7. Тварини;
8. Багаторічні насадження;
9. Інші основні засоби.

У Податковому кодексі України наведено класифікацію основних засобів врахуванням мінімально допустимих строків їх амортизації. Для цілей ПКУ тільки матеріальний актив вартістю більше 20000 грн може бути основним засобом (пп. 14.1.138 ПКУ). Дана класифікація представлена у таблиці 1.1 (Додаток Б) [17].

Основні засоби, що використовуються в господарській діяльності підприємства, економісти поділяють на певні групи залежно від ролі, яку вони відіграють у процесі виробництва. Один із способів групування основних засобів представлений на рисунку 1.1.

Рис. 1.2. Класифікація об'єктів основних засобів

Для більш надійного віднесення активів до основних засобів необхідно також розуміти та узгоджувати граничну вартість таких активів.

У Податковому кодексі України наведено класифікацію основних засобів врахуванням мінімально допустимих строків їх амортизації. Для цілей Податкового Кодексу України тільки матеріальний актив вартістю більше 20000 грн може бути основним засобом (п. 14.1.138 ПКУ). Дана класифікація представлена у таблиці 1.1 (Додаток А) [46].

Оцінка є однією з важливих складових методів бухгалтерського обліку. Використовується як інструмент обміну та обліку дій купівлі-продажу в умовах товарно-грошових відносин. Як специфічна форма ціни оцінка потребує визначення загальної суми, складу, структури, амортизаційних відрахувань та ефективності використання матеріальних цінностей. У загальному визначенні це спосіб вираження існування та руху необоротного об'єкта через певну кількість метрів.

Оцінка основних засобів - це грошове вираження вартості основних засобів, за якою вони відображаються в бухгалтерському обліку[57].

Основні засоби визнаються (тобто відображаються в Балансі підприємства), якщо вони відповідають загальним критеріям визнання активів:

1) підприємство, ймовірно, отримає економічні вигоди, пов'язані з використанням цих активів у майбутньому;

2) його вартість може бути достовірно визначена.

Основні засоби оцінюються за такими видами оцінки:

1) первісна вартість - історична (фактична) вартість основного засобу, яка базується на справедливій вартості грошових коштів або інших активів, сплачених (переданих) або виплачених при придбанні (створенні) основного засобу. Відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» до первісної вартості включаються:

- суми, сплачені згідно з договором постачальнику;
- суми, сплачені організаціями за здійснення робіт за договорами підряду та іншими договорами;
- суми, сплачені організаціями за інформаційно-консультаційні послуги, пов'язані з придбанням (створенням) основних засобів;
- реєстраційний збір, державне мито;
- сплачені мита, податки та інші платежі, пов'язані з придбанням (створенням) основних засобів;
- винагороди, сплачені посередницьким організаціям тощо.

2) справедлива вартість - сума, за якою актив може бути обмінений внаслідок операції між зацікавленими і незалежними сторонами (згідно НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств»). Справедливою вартістю є ринкова ціна.

3) залишкова вартість (чиста балансова вартість) - визначається як сума, за якою об'єкт основних засобів обліковується на балансі підприємства за вирахуванням суми нарахованої амортизації;

4) вартість, яка амортизується - первісна чи переоцінена вартість основних засобів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості;

5) ліквідаційна вартість - сума коштів чи вартість інших активів, яку підприємство очікує одержати за об'єкт основних засобів по закінченні терміну корисного використання за вирахуванням витрат на ліквідацію цього об'єкта.

Оцінка основних засобів важлива для правильного фінансового аналізу, податкового обліку та прийняття рішень щодо розвитку підприємства. Різні методи оцінки можуть вноситися в залежності від конкретних особливостей і вимог бухгалтерського обліку.

Різні ситуації щодо оцінки основних засобів наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Вибір вартісної оцінки основних засобів

Ситуація	Вартість, яка обирається для оцінки основних засобів
Придбання основних засобів за плату	Оцінюється за первісною вартістю
Отримання основних засобів в обмін на подібний актив	Залишкова вартість переданого об'єкта
Отримання основних засобів в обмін на неподібний актив	Справедлива вартість переданого об'єкта, збільшена/зменшена на суму грошових коштів чи еквівалентів переданих під час обміну
Безоплатне отримання основних засобів	Справедлива вартість з урахуванням витрат на їхню доставку, введення в експлуатацію та інших витрат за п. 8 НП(С)БО 7
Внесення основних засобів до статутного капіталу	Здійснюється за погодженою між засновниками справедливої вартості з урахуванням витрат на їхню доставку, введення в експлуатацію та інших витрат за п. 8 НП(С)БО 7
Переведення основних засобів з оборотних активів (товарів, готової продукції)	Фактична собівартість таких активів, яка визначена за НП(С)БО 9 «Запаси» та НП(С)БО 16 «Витрати»
Оцінка на дату складання звіту про фінансовий стан	Оцінюється за залишковою або справедливою вартістю
Оцінка повністю амортизованих основних засобів	Оцінюється за ліквідаційною або справедливою вартістю (абз.2 п. 17 НП(С)БО 7)

Вартість придбання основного засобу визначається на рівні початкової оцінки основного засобу, вона включає в себе:

- фактичну вартість об'єкта основних засобів;
- суму всіх податків і зборів, що входять до ціни товару, без урахування ПДВ;

- витрати на перевезення;
- плату за державну реєстрацію.

Наступні статті не включаються до вартості придбання основних засобів і обліковуються як витрати:

- сплата відсотків за кредитом на придбання нерухомості;
- надмірна кількість відходів;
- оплата понаднормованої роботи;
- загальногосподарські витрати [37].

Важливо зауважити, що стандарти бухгалтерського обліку та правила оцінки можуть варіюватися в різних країнах і галузях бізнесу, тому підприємства слід дотримуватися відповідних нормативів та вимог у своїй діяльності та правильності оформлення документів.

Отже, економічне середовище конкурентоспроможності вимагає від суб'єктів господарювання наявності конкурентних переваг, основою формування яких є ефективне використання основних засобів. За цих умов збільшується необхідність удосконалення обліку, аналізу та руху основних засобів в системі управління підприємства.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрямки їх вирішення.

Аналізуючи основні нормативно-правові акти та наукові видання щодо обліку основних засобів, можна зробити висновок, що всі науковці вважають ці об'єкти матеріальними цінностями, які використовуються для здійснення діяльності суб'єктів господарювання протягом значного періоду часу. Вартісні критерії віднесення об'єктів до основних засобів встановлені лише Податковим законодавством України. Коли вчені досліджують питання

основних засобів, вони намагаються визначити цей категорій, виходячи з потреб конкретної галузі, аналізу, менеджменту тощо. Науковці ж, при вивченні питань основних засобів намагаються уточнити дану категорію відповідно до потреб аналізу, конкретної галузі та управління.

Систематизацію поглядів окремих дослідників на концептуальну природу «основних засобів» представлено в таблиці 1.2 (Додаток Б)

На підставі аналізу визначення основних засобів можна зробити висновок, що більшість науковців при вирішенні завдань обліку орієнтуються переважно на основні критерії визнання основних засобів: важливість (наявність у матеріальній формі); призначення (за призначенням). діяльності (на підприємстві) утримуються під час використання їх у господарській діяльності, тобто процесі виробництва, продажу (постачання) товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або виконання адміністративних чи соціально-культурних функцій. функції); термін служби (більше одного року або робочого циклу, якщо більше одного року). Саме тому дана група науковців, серед яких А. Б. Борисов, Ф. Ф. Бутинець, А. Г. Загородній, Г. А. Вознюк, Н. Н. Грабова, В. С. Сухарський, О. Г. Агрес, Ю. В. Неміш наголошує на необхідності конкретизації сфери використання основних засобів – у виробничій або невиробничій діяльності підприємства (під час виконання адміністративних та соціальних функцій).

Зі слів Матвієвої Вікторії проведення річної інвентаризації проходить детальний опис про те, як потрібно проводити інвентаризацію на підприємстві. Для того, щоб провести інвентаризацію, потрібно скласти інвентаризаційну комісію, яка буде результати інвентаризації записувати в документ «Інвентаризаційний опис основних засобів», потім за результатами складуть головний підсумковий документ – Протокол, в якому комісія прописує свої висновки та пропозиції за проведеною перевіркою.

Якщо були виявлені лишки на підприємстві, їх потрібно негайно оприбуткувати. Оцінкою такого майна займається інвентаризаційна комісія,

вона оцінює лишки за справедливою вартістю. Документом, який підтверджує проведення оцінки виявлених лишків, є «Акт оцінки» в довільній формі [31].

Гуцаленко Л. В., Гловюк А. С. присвячує статтю особливостям організації обліку та аудиту основних засобів на підприємствах з врахуванням сучасних умов господарювання. Де було висвітлено визначення поняття основних засобів, також розглянуто способи визначення первісної вартості об'єкта основного засобу в залежності від способу надходження. Проведено дослідження особливості організації аудиту, було сформовано завдання та узагальнено джерела аудиту основних засобів, виокремлено типові помилки, які з'являються при аудиті [20].

Колісник О. П. говорить про теоретичні аспекти обліку основних засобів, де проаналізовано визначення основних засобів в різній економічній літературі, детально описано нормативне регулювання основних засобів, а також які можуть виникнути проблемні аспекти в бухгалтерському та податковому обліку. Детально описано проблемні аспекти нарахування амортизації і які є шляхи їх вирішення. В даній статті основними нормативно-правовими актами, які регулюють облік основних засобів є Податковий кодекс України та Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», між якими виникають розбіжності в наявності вартісного критерію, вибору методу амортизації, а також оцінювання основних засобів [28].

Фрайман А. В., Селіванова Н. М. досліджують проблему удосконалення організації обліку основних засобів в період карантину, що дає змогу ознайомитися з правильністю ведення обліку. В даній статті узагальнено сутність основних засобів, визначено головні завдання обліку об'єктів в умовах карантину COVID-19. Також проведено огляд міжнародних та вітчизняних нормативних документів, щодо обліку основних засобів. Показано загальний процес документального обігу на підприємстві та графік документообігу. Запропоновано введення порядку для консервації основних засобів, а також Наказу про консервацію на підприємстві в карантинних

умовах, було розроблено внутрішній документ для контролю за використанням основних засобів [60].

Швень Н. В. та Бродським О. Л. було розглянуто праці науковців, які внесли значний внесок у розвиток та практику аналізу основних засобів. Визначено суть поняття основних засобів та основних фондів, які можуть розглядати як тотожні у вирішенні питань з аналізу, стану використання, ролі у діяльності підприємства. Також розглянуте питання вартісної оцінки основних засобів, фізичного зносу, первісної вартості. Об'єктивна оцінка фізичного зносу машин, обладнання, транспортних засобів та інших засобів може бути отримана тільки у результаті проведення їх технічного аналізу. Розглянуто питання методики оцінки морального зносу засобів праці, але воно потребує перегляду, адже в умовах постійного зростання цін на них, втратила економічний сенс. Її вдосконалення бачиться у напрямку розробки методики інтегральної оцінки техніко економічного рівня певної одиниці основних засобів. [62].

Павелко О. В., Романець О. В. та Чабар Ю. О. висловлюють свою думку про те, що для організація бухгалтерського обліку основних засобів підприємств та суб'єктів державного сектору розглянуто елементи організації основних засобів, також запропоновані напрямки її удосконалення. Проаналізовано наявність матеріальних активів, їх первісну вартість, амортизацію, розглянуто визначення основних засобів, а також запропоновано власне, проведено класифікацію об'єктів державного сектору, було запропоновано перелік основних складових наказу про облікову політику, розглянуто первинних документи з обліку основних засобів [44]

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.

Дослідження обліку, аналізу, наявності та руху основних засобів було проведено на базі товариство з обмеженою відповідальністю ХХХ, яке розташоване в м. Полтава.

Основним видом діяльності підприємства є 45. 11 торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами, а також займається іншими видами діяльності, а саме: 45.19 торгівля іншими автотранспортними засобами; 45.20 технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів; 45.31 оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів; 45.32 роздрібна торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів; 46.19 діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту; 68.20 надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна; 77.11 надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів.

. Фінансову звітність підприємство подає за формою 1- 2мс і керується Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність». Загальна кількість працюючих осіб – 28. Підприємством керує директор, воно має 2 відділи: відділ з продажу автомобілів і відділ технічного обслуговування та адміністрацію, кожним відділом управляє заступник директора. Також на підприємстві є бухгалтерія на чолі з головним бухгалтером, який безпосередньо підпорядковується директору.

Товариство діє на підставі та у повній відповідності до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», інших

чинних законодавчих та нормативно-правових актів України, а також Статуту (при цьому в регулюванні діяльності Товариства перевага надається чинному законодавству України).

Згідно «Наказу № 1/17-ОП про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику підприємства» всі операції, що пов'язані з бухгалтерським обліком керуються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, метою підприємства є додержання єдиної методики та підходів до відображення операцій з обліку та складання фінансової звітності. На підприємстві застосовується автоматизована форма ведення бухгалтерського обліку. Є чітко встановлене місце для зберігання (архів підприємства) первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, строки зберігання яких відповідають чинному законодавству. Використовують План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, який затверджений наказом Міністерства фінансів України від 21.12.1991 р. №291. Для основних засобів встановлена вартісна межа в розмірі 20000 грн зі строком корисного використання понад 1 рік. Проте строк корисного використання об'єктів оформлюється окремим наказом підприємства. Нараховувати амортизацію з використанням таких методів:

- 1) для основних засобів – зменшення залишкової вартості;
- 2) для нематеріальних активів використовувати прямолінійний метод;
- 3) для малоцінних необоротних матеріальних активів застосовувати 100 % вартості в першому місяці використання.

Також на підприємстві було вирішено встановити межу суттєвості:

- 1) для окремих об'єктів обліку із числа активів, зобов'язань та власного капіталу – 3 % загальної вартості активів, зобов'язань та власного капіталу відповідно;

- 2) для окремих видів доходів і витрат – 4 % чистого прибутку (збитку);
- 3) для статей фінансової звітності;
- 4) для статей балансу – 5 % підсумку балансу;
- 5) для статей звіту про фінансові результати – 5 % фінансового результату від операційної діяльності.

Переоцінку основних засобів не проводять на дату балансу за справедливою вартістю.

Згідно до п. 14 НП(С)БО 9 «Запаси» до первісної вартості не включаються витрати, а відносять до витрат того періоду, в якому вони були здійснені:

- 1) понаднормові витрати і нестачі запасів;
- 2) витрати на збут;
- 3) загальногосподарські витрати та інші подібні до них, але не пов'язані з придбанням і доставкою запасів.

Все, що пов'язано з витратами на підприємстві, застосовують НП(С)БО 16 «Витрати», де доцільно описано куди які витрати відносити.

Одиницею запасів в бухгалтерському обліку вважають кожне їх найменування. При вибутті запасів на підприємстві застосовують метод ФІФО, а для автомобілів – метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів.

Створюють резерви забезпечення на суми сумнівної заборгованості та на виплату відпусток працівникам підприємства. Контроль за виконанням наказу покладено на головного бухгалтера підприємства (Додаток В).

Бухгалтерський облік підприємства ведеться безперервно з дати реєстрації підприємства. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та відображення всіх фактів господарської діяльності в основних документах, ведення оброблених документів, реєстрів і звітності протягом визначеного строку (але не менше трьох років) покладається на керівника підприємства та головного бухгалтера.

Для забезпечення бухгалтерської роботи підприємства підприємство комплектується бухгалтерськими кадрами та створюється бухгалтерія на чолі з головним бухгалтером.

Підприємства самостійно формують облікову політику, обирають форми обліку як чітку систему облікових регістрів, визначають послідовність і спосіб реєстрації та узагальнення інформації в облікових регістрах відповідно до принципу єдності та з урахуванням особливостей своєї діяльності та обліку. технологію обробки даних, розробку систем і форм внутрішнього обліку, звітності та контролю за господарською діяльністю, визначення прав працівників на підпис бухгалтерських документів, затвердження правил документообігу та техніки обробки облікової інформації, а також аналіз додаткових облікових і регістрових систем для бухгалтерського обліку. Відповідальний за господарську діяльність створює необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку та стежить за дотриманням усіма підрозділами, службами та працівниками, залученими до бухгалтерського обліку, вимог законодавства до бухгалтера та дотримання порядку оформлення та передачі основних облікових документів.

Головний бухгалтер забезпечує дотримання встановлених принципів єдиного бухгалтерського обліку підприємства, складання і своєчасне подання фінансової звітності; організовує і контролює відображення всіх господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку; бере участь у підготовці матеріалів щодо нестач і складання майна підприємства внаслідок нестачі, крадіжки та пошкодження відшкодує збитки.

Основною метою правильного відображення даних у програмному забезпеченні бухгалтерського обліку є підготовка фінансових звітів, які можна використовувати в бюджетуванні, прогнозуванні та інших процесах прийняття рішень. Крім того, ці та інші звіти необхідні для спілкування з інвесторами, банками та іншими спеціалістами, які відіграють важливу роль у розвитку бізнесу.

Бухгалтерське програмне забезпечення допомагає бухгалтерії автоматизувати виставлення рахунків, платежів, нарахування заробітної плати, бухгалтерський облік і податки. Крім того, можна використовувати програмне забезпечення для управління витратами, щоб відстежувати всі витрати підприємства з однієї центральної платформи. Програмне забезпечення також полегшує та пришвидшує бухгалтерії закриття бухгалтерських книг за допомогою звітності про витрати в режимі реального часу.

2.2. Облік наявності й руху основних засобів та відображення інформації в звітності

Облік основних засобів в на досліджуваному підприємстві ведеться на синтетичних бухгалтерських рахунках № 10 «Основні засоби» та № 13 «Знос (Амортизація) необоротних активів». Залишок по синтетичному рахунку № 11 «Інші необоротні матеріальні активи» відображається загальною сумою за позицією «Основні засоби» у балансі разом із сальдо по рахунку № 10 «Основні засоби»

По дебету рахунку № 10 «Основні засоби» вказується вартість основних засобів, що надійшли на підприємство (придбаних, створених, отриманих безоплатно), які обліковуються за первісною вартістю, а також витрати, пов'язані із збільшенням первісної вартості основних засобів внаслідок їх капітального ремонту, модернізації або реконструкції. Сальдо на рахунку 10 завжди дебетове, що показує наявність певного виду основних засобів на кінець звітного періоду.

Бухгалтерський облік основних засобів, що використовуються у господарській діяльності підприємств ведеться за сумою витрат, пов'язаних із їх виготовленням, придбанням, доставкою, будівництвом, монтажем, транспортним страхуванням, державною реєстрацією, реконструкцією,

модернізацією основних засобів, здійснюється на рахунку № 10 «Основні засоби» із застосуванням субрахунків. На досліджуваному підприємстві використовують наступні субрахунки:

100 «Інвестиційна нерухомість» на якому ведеться облік наявності та руху об'єктів інвестиційної нерухомості;

101 «Земельні ділянки» на якому ведеться облік земельних ділянок ;

103 «Будинки та споруди» на якому ведеться облік руху та наявності будівель, споруд, їх структурних компонентів та передавальних пристроїв, включаючи частини будівель.

104 «Машини та обладнання»;

105 «Транспортні засоби»;

106 «Інструменти, прилади та інвентар [27].

Типові кореспонденції рахунків з обліку придбання основних засобів у постачальників наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

**Порядок відображення на рахунках бухгалтерському обліку
операцій з придбання основних засобів**

№ п/п	Зміст господарської операції	Сума	Кореспондуючі рахунки	
			ДТ	КТ
1	Отримано комп'ютер для офісу	42000	152	631
2	Відображено податковий кредит	7000	641	631
3	Здійснена оплата за комп'ютер	42000	631	311
6	Введено комп'ютер в експлуатацію	42000	10	152

В таблиці 2.2 наведено типову кореспонденцію рахунків з обліку безоплатного надходження основних засобів.

Таблиця 2.2

**Типова кореспонденція рахунків безоплатно отриманих основних
засобів**

№ п/п	Зміст господарської операції	Сума	Дебет	Кредит
1	Безоплатно отримано автомобіль	90000	10	424
2	Відображено послуги транспортування	7500	152	685

Продовж.табл.2.2

3	Відображено податковий кредит із ПДВ	1500	641	685
4	Збільшено первісну вартість автомобіля на суму транспортування	7500	10	152
5	Нараховано амортизацію за 1 місяць	2500	92	131
6	Визнано дохід від отримання автомобіля	3000	424	745

Ремонт основних засобів може бути як поточним, так і капітальним. При цьому витрати на проведення поточного ремонту відносяться до витрат тієї галузі, в якій використовується об'єкт, а витрати на капітальний ремонт відображаються у складі капітальних інвестицій. Типова кореспонденція рахунків з обліку ремонтів основних засобів наведена в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Типова кореспонденція рахунків з ремонту основних засобів

№ п/п	Зміст господарської операції	Сума	Дебет	Кредит
1	Проведено технічний огляд автомобіля	8000	92	631
2	Проведено ремонт основного засобу	18000	15	631
3	Відображено податковий кредит з ПДВ	3000	641	631
4	Введено автомобіль в експлуатацію	18000	10	15
5	Сплачено за ремонт	10000	631	311

Бухгалтерський облік основних засобів передбачає:

- управління зберіганням основних засобів;
- своєчасний і точний документальний облік надходження основних засобів, внутрішніх переміщень від цеху до цеху, від складу до складу тощо, цільового використання та вибуття (ліквідація, продаж);
- вчасно відображати в обліку зносу (амортизації) основних засобів; відтворювати в обліку витрати пов'язані з ремонтом основних засобів; виявлення непотрібних та застарілих основних засобів [56, с. 134].

Порядок документального оформлення руху основних засобів регулюється наказом Міністерства статистики України № 352 від 09.12.1995 р. «Про затвердження типових форм первинного обліку». Цим наказом

Міністерство статистики затвердило типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів, які введені в дію з 1 січня 1996 року, переглянутий і доповнений [15, с. 342].

Первинний облік основних засобів оформляють документами, які наведено в таблиці 2.4 [5;3].

Таблиця 2.4

Первинні документи для обліку основних засобів

№ форми	Назва форми
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) ОЗ
ОЗ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних машин
ОЗ-5	Акт на установку, пуск, демонтаж будівельної машини
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку ОЗ
ОЗ-7	Опис інвентарних карток з обліку ОЗ
ОЗ-8	Картка обліку руху ОЗ
ОЗ-9	Інвентарний список ОЗ
ОЗ-14	Розрахунок амортизації ОЗ (для промислових підприємств)
ОЗ-15	Розрахунок амортизації ОЗ (для будівельних організацій)
ОЗ-16	Розрахунок амортизації ОЗ по автотранспорту

У товаристві з обмеженою відповідальністю ХХХ облік основних засобів ведеться відповідно до вимог НП(С)БО 7 «Основні засоби» та Податкового кодексу України. До основних засобів відносяться об'єкти, які мають високу вартість і тривалий термін використання, а також переміщують поступово свою вартість на витрати у вигляді амортизації. Основні засоби визначають стратегічні можливості діяльності підприємства.

Рух основних засобів, пов'язаний із здійсненням різних господарських операцій з надходження, внутрішнього переміщення та вибуття основних засобів, оформлюють за допомогою типових форм первинних документів. Облік ведеться по кожному об'єкту окремо. Внаслідок прийняття НП(С)БО 7 «Основні засоби» (зі змінами та доповненнями) окремі графи типового формату первинних документів втратили своє значення і тепер не використовуються на підприємствах. Наприклад, такі інформація, як код норми амортизації основних засобів, норми відрахувань, джерело придбання,

дата початку платежу тощо. При цьому окремі показники, наявність яких передбачено НП(С)БО 7 «Основні засоби», не були відображені в типовій формі первинного обліку [37].

Правильна оцінка основного засобу дуже важлива, і від цього залежить, як вони отримані. І тут бухгалтери мають значну плутанину щодо того, як правильно оцінити активи та обладнання. При купівлі у постачальника, якщо основний засіб можна оприбуткувати за фактичною собівартістю, або якщо основний засіб створюється підприємством самостійно, то собівартість формується як сума всіх витрат пов'язаних з ним. Проблема з обліком первісної вартості виникає, коли актив отримується безкоштовно і його необхідно достовірно оцінити, щоб поставити на облік та додати до капіталу компанії.

Основні засоби у товаристві з обмеженою відповідальністю ХХХ відображаються у фінансовому звіті за такими умовами:

- використання основних засобів може призвести до економічних вигод;
- оцінка активу може бути достовірно визначена.

Дуже важко, особливо недосвідченим бухгалтерам, уникнути плутанини при оцінці основного засобу підприємства. Наприклад, вартість основних засобів має багато оцінок і багато визначень. Зазвичай це оцінка придбаного, створеного або отриманого в подарунок активу. Краще звернутися до норм Національного положення (стандарту) 7 «Основні засоби», який дає перелік витрат, котрі будуть формувати первісну вартість об'єкта.

Первісна вартість - це вартість за якою активи вперше обліковуються на балансі. Надходження активів та формування первісної вартості відбувається в момент придбання основних засобів та відповідно до умов укладеного договору з моменту отримання активу до оплати рахунку постачальника. Для компанії вартість товару включає ціну придбання без урахування будь-яких податків, що підлягають відшкодуванню, наприклад, ПДВ та витрати, що пов'язані з придбанням об'єкта. До витрат з придбання відносяться:

транспортування, розвантаження, установка та інші витрати, які доводять актив до експлуатації.

Під час придбання активу, якщо підприємство припускає, що він зобов'язаний ліквідувати об'єкт наприкінці терміну його корисного використання, то вони повинні створити забезпечення для ліквідації цього активу, і це забезпечення включається до придбання основних засобів.

Іншим типом витрат, які включаються у вартість активу, є відсотки за кредит, водночас якщо актив було придбано за рахунок кредитного фінансування та актив відповідає вимогам, а придбання вимагає тривалого часу, таке як будівництво. Однак існує умова, що відсотки включаються лише до ціни придбання активу до початку експлуатації.

Товариство з обмеженою відповідальністю ХХХ для ведення обліку на підприємстві використовує комп'ютерну програму 1С: «Бухгалтерія». До того ж первинний облік основних засобів ведеться також автоматизовано, тільки коли виникає потреба паперових документів, так це одержання від постачальників документів про придбання основних засобів.

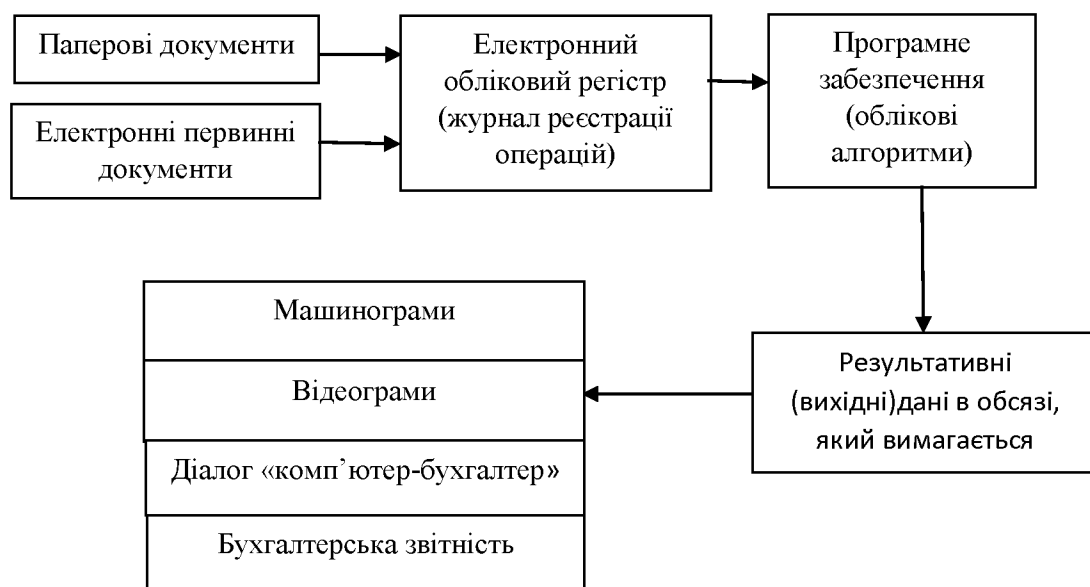

Рис. 2.1. Комп'ютерна форма ведення бухгалтерського обліку

Для введення в експлуатацію основний засіб, що надійшов від постачальника складається «Акт приймання-передачі основних засобів».

Для обробки даної операції в комп'ютерній системі обліку застосовується документ «Введення в експлуатацію основних засобів». Оприбуткування та вибуття основних засобів відображається у відомостях «Розшифровка дебету» і «Розшифровка кредиту». Рахунок і нарахування зносу (амортизації) по основних засобах здійснюється в системі обліку в автоматизованому режимі на підставі документа «розрахунок зносу». Після цього формують «Відомість розподілу амортизаційних нарахувань».

На основі цієї інформації бухгалтер аналізує необхідний період, правильність створення амортизаційних кодів, правильність використання поправочних коефіцієнтів, суму нарахованої амортизації та розподіл амортизації за кодами та здійснює управління. Коли документ виконується, створюється резервування, яке можна побачити в журналі транзакцій.

Автоматичний облік основних засобів забезпечує документування діяльності з руху основних засобів, організацію поточного обліку наявності та руху основних засобів, формування звітів і розрахунків по амортизації та зносу основних засобів. Організація поточного обліку амортизації та зносу основних засобів, а також підготовка звітів та документації з ремонтних робіт основних засобів, організація поточного обліку ремонтів основних засобів, підготовка звітності.

Для перегляду придбання об'єкта в програмі «1С: Бухгалтерія» необхідно створити новий документ для цього об'єкта на вкладці «Прийом товарів і послуг». Щоб зафіксувати покупку, виберіть вкладку «Обладнання» та введіть всю необхідну інформацію, включаючи особу, у якої ви придбали обладнання, ваш склад та список придбаних вами основних засобів. Якщо необхідно, додайте елементи до групи «Устаткування щодо встановлення».

Таким чином, можна сказати, що використовуючи бухгалтерську програму, можна отримати своєчасну та якісну інформацію щодо обліку операцій основних засобів. Це позитивно впливає на загальну діяльність підприємства, що працює в ринкових умовах, та значно підвищує рівень контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Поліпшується організація і знижується трудомісткість ведення обліку, також підвищується продуктивність праці робітників бухгалтерії та знижуються витрати на ведення обліку. Для списання основних засобів використовуються «Акт списання», де відображають витрати на ліквідацію об'єктів основних засобів.

Отже, загальний висновок полягає в тому, що первинний облік у ХХХ основних засобів здійснюється за первинними документами типових форм, а первісна вартість складається в залежності від шляхів отримання об'єктів, облік ведеться по кожному об'єкту окремо.

Фінансова звітність товариства з обмеженою відповідальністю ХХХ складається на основі даних поточного бухгалтерського обліку, згрупованих у Головну книгу, журналах-ордерах та даних аналітичного обліку. Більшість статей вводяться безпосередньо за даними Головної книги щодо сальдо синтетичних рахунків на певну дату. Для контролю достовірності окремих статей фінансової звітності досліджуваного підприємства використовуються результати інвентаризації (шляхом зустрічної перевірки) розрахунків з бюджетом, банками, різними дебіторами та кредиторами.

Отже, розглянувши даний матеріал, можна зробити висновок, що бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дати реєстрації, а також підприємство самостійно визначає облікову політику, обирає форму бухгалтерського обліку.

2.3. Податкові аспекти обліку операцій з руху основних засобів.

Основні засоби - знаряддя праці, яке є необхідною матеріально-технічною умовою для здійснення процесу виробництва, збуту та реалізації, їх використовують протягом певного періоду часу. Тому в бухгалтерському обліку необхідно відобразити його прийом, переоцінку, ремонт, вибуття.

Основні нормативно-правові акти, які регламентують бухгалтерський та податковий облік основних засобів є:

- 1) Податковий Кодекс України, який встановлює правила обліку основних засобів з метою оподаткування діяльності підприємства [46];
- 2) Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», що встановлює загальні правила ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [25];
- 3) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», що встановлює в бухгалтерському обліку правила визнання та оцінки основних засобів, їх переоцінки, нарахування амортизації, відображення витрат на ремонт тощо [37];
- 4) Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [32]

Відповідно до п.п.14.1.138 ПКУ (з останніми змінами від 16.01.2020 р.) основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [46].

У НП(С)БО 7 визначено, що основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва, діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій,

очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [37]

Таким чином, наведені вище визначення свідчать про наявність певних розбіжностей між визначеннями термінів «основні засоби» у цих законодавчих та нормативних документах. Отже, на відміну від українського податкового законодавства, Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 не визначає, яку вартість мають мати основні засоби. Щоб уникнути проблем з активами, порівнянними з основними активами, необхідно покладатися на податкове законодавство, яке доповнює національні стандарти бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік спрямований на підготовку річної фінансової звітності, яка надає користувачам повну, правдиву та достовірну інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства відповідно до статті 3 Закону про бухоблік.

Податковий облік використовується для визначення оподатковуваного доходу та суми податку з нього. Як бачите, ці дві цілі абсолютно різні і не пов'язані між собою.

Але облік основних засобів за податковим та бухгалтерським обліком буде відрізнятися. На сьогодні норми Податкового кодексу України в основному повторюють правила бухгалтерського обліку активів, зобов'язань, доходів та витрат, хоча і мають досить багато відмінностей у деталях.

Відмінності у визначеннях активів, можуть призвести до податкових різниць. У визначеннях поняття основних засобів у бухгалтерському та податковому обліку різниться наявністю вартісного критерію, які в бухгалтерському обліку розмежовує основні засоби та малоцінні необоротні активи. Застосування такого критерію для податкового обліку є обов'язковим, а для бухгалтерського обліку – добровільним.

Витрати на амортизацію основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів) розраховується за методами: прямолінійного, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової

вартості, кумулятивного, виробничого. Метод амортизації вибирає підприємство виходячи з очікуваних економічних вигод від користування. При цьому прямолінійний і виробничий методи дозволяється застосовувати до всіх груп, а інші три методи амортизації – лише для окремих груп основних засобів. Для цілей податкового обліку розрахунки за виробничим методом не передбачені [48, С. 90-99].

Як зазначено в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7, строк корисного використання (експлуатації) – очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або коли з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг) [37].

Визначаючи термін корисного використання, компанії повинні враховувати очікуване використання активу підприємством, враховуючі його ефективність та продуктивність; очікуваний фізичний та моральний знос; законодавчі та інші обмеження щодо умов користування майном та інші фактори [32].

У сучасному податковому обліку ремонти та поліпшення основних засобів враховуються за правилами, встановленими бухгалтерським обліком. В іншому випадку, якщо йдеться про об'єктивне поліпшення основних засобів, вартість таких заходів капіталізується і впливає на фінансові результати підприємства лише через амортизацію поліпшених основних засобів. Тоді витрати на ремонт обліковуються так само, як і бухгалтерський облік, і вважаються звичайними витратами. Щодо визначення терміну «залишкова вартість основних засобів», то звертаємо увагу, що воно змінено відповідно до податкового законодавства України.

Так, до 01.01.2015 р. залишкова вартість основних засобів визначалася як різниця між переоціненою вартістю та первісною вартістю з урахуванням накопиченої амортизації, а з 01.01.2015 р. а з 1 січня 2015 року залишкова вартість – це різниця між первісною вартістю та визначеною сумою розрахунку амортизації відповідно до положень розділу III Податкового

кодексу України [46]. Тобто, тепер в Податковому кодексі та Національному положенні (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» визначення поняття залишкової вартості ідентичні.

Як наслідок, зміни в податковому законодавстві значно підвищили рівень взаємодії бухгалтерського та податкового обліку. Важливе значення на цих рахунках має наявність практично однакових класифікацій основних засобів, визначення методів нарахування амортизації, правил визначення ліквідаційної вартості, визначення витрат на ремонт і поліпшення, вказують про наближення правил обліку.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ, РУХУ ТА СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Одним із першочергових джерел інформації про фінансовий стан компанії є її фінансовий звіт. Звітність компаній різних країн в умовах ринкової економіки ґрунтується на узагальненні та систематизації облікових даних і є інформаційною базою, яка зв'язує суб'єктів господарювання як із широким загалом, так і з партнерами, які використовують цю інформацію [36, 58].

Ефективне та ретельне вивчення фінансової звітності дозволяє виявити позитивні сторони фінансової стану, так і недоліки у роботі підприємства, допомагає визначити шляхи покращення його діяльності. Бухгалтерський баланс є основою бухгалтерського обліку підприємства. Баланс - це таблиця на двох сторінках, яка об'єднує всі фінансові звіти компанії. Він відображає фінансовий стан на момент складання порівняно з початком звітного року.

Відображення даних балансу таким чином дає можливість аналізувати та порівнювати показники та визначати їх зростання чи зменшення.

Звіти про фінансові результати є основним джерелом інформації для аналізу прибутковості підприємства, рентабельності реалізованої продукції, рентабельності виробництва та визначення розміру чистого прибутку, що залишається на підприємстві [1,2]. Як видно, для більш точного і достовірного визначення фінансового стану підприємства необхідно провести поглиблене вивчення всієї фінансової звітності, що належить підприємству. Рентабельність або її відсутність є вирішальним фактором, що визначає діяльність підприємства. Це тому, що прибуток є рушійною силою діяльності будь-якої комерційної організації. Щоб визначити фінансовий стан підприємства, потрібно провести оцінку динаміки чистого прибутку.

Таблиця 3.1

**Динаміка чистого прибутку ТОВ ХХХ за 2020-2022 рр.
(станом на кінець року)**

Показники	Роки		
	2020	2021	2022
Чистий прибуток, тис грн	708,7	1182,5	804,3
Абсолютний приріст:			
базисний, тис грн	-336,9	136,9	-241,3
ланцюговий, тис грн	-336,9	473,8	-378,2
Темп зростання (зменшення):			
базисний, %	67,8	113,1	76,9
ланцюговий, %	67,8	66,9	68,0
Темп приросту (скорочення):			
базисний, %	-32,2	13,1	-23,1
ланцюговий, %	-32,2	66,9	-32,0
Абсолютне значення 1% приросту (скорочення), тис грн	10,5	7,1	11,8

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

Загалом підприємство ХХХ, яке було базою практики та дослідження було прибутковим протягом досліджуваних років, а саме від 2020 р. до 2022 р. Але розмір чистого прибутку у 2022 р. порівняно з 2020 р. знизився на 241,3 тис. грн (або на 23,1 %), а саме з 1045,6 до 804,3 тис. грн. Проте у 2021 р. чистий прибуток зріс у порівнянні з 2020 р. на 473,8 тис. грн (або на 66,9 %), проте у порівнянні з показником 2019 р. приріст був 136,9 тис. грн (або 13,1%).

Окрім зростання чистого прибутку у 2021 р., темпи його спадання за досліджуваний період дорівнюють 68,0 %.

Однак характеристика фінансового стану підприємства не можна оцінювати тільки по динаміці прибутку, адже воно містить й інші елементи, які впливають на оцінку діяльності, а саме:

1. Загальний майновий стан підприємства;
2. Фінансова стійкість підприємства;
3. Ліквідність та платоспроможність підприємства;
4. Рух грошових потоків різних видів діяльності підприємства;
5. Ефективність використання капіталу підприємства;
6. Кредитоспроможність підприємства;
7. Ділова активність та інвестиційна привабливість підприємства.

Ці елементи передбачають детальне дослідження фінансового стану підприємства, його активу, пасиву, а також доходу та витрат.

Підприємство є власником майна, вартість якого формується за рахунок величин необоротних та оборотних активів. За результатами горизонтального та вертикального аналізу майна підприємства можна зробити висновки про наявність позитивних ознак майнового стану компанії.

Таблиця 3.2

**Горизонтальний і вертикальний аналіз майна ТОВ ХХХ
за 2020-2022 рр., (станом на кінець року)**

Вид активів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	частки, в. п.	у %
Майно – всього	19138,7	100,0	27797,2	100	36864,6	100,0	+17725,9	-	+92,6
Необоротні активи	729,6	3,8	979,5	3,5	1218,1	3,3	+488,5	-0,5	+67,0
Оборотні активи	18409,1	96,2	2660,7	9,6	35646,5	96,7	+17237,4	+0,5	+93,6
Запаси	13891,3	72,6	19688,1	70,8	23668,0	64,2	+9776,7	-8,4	+70,4
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1052,2	5,5	1228,5	4,4	2184,1	5,9	+1131,9	+0,4	у 2,0 р. більше

Інша поточна заборгованість	2294,1	12,0	4346,1	15,6	5158,8	14,0	+2864,7	+2,0	у 2,2 р. більше
Гроші та їх еквіваленти	105,7	0,6	-	-	1729,3	4,7	+1623,6	+4,1	у 16,4 р. більше
Інші оборотні активи	1065,8	5,6	1345,0	4,8	2906,3	7,9	+1840,5	+2,3	у 2,7 р. більше

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

У 2022 р. порівняно з 2020р. вартість всього майна підприємства збільшилася на 17 млн 726 тис. грн (на 92,6 % або у 1,9 рази), що свідчить про нарощування майнового стану підприємства. Оборотні активи зросли на 17 млн 237 тис. грн (на 93,6 %), також зросла і вартість необоротних активів на 488 тис. грн (або 67,0 %), проте їх частка у складі майна знизилася на 0,5 відсоткових пункти, виходячи зі Звітів про фінансовий стан підприємства ці зміни відбулися за рахунок змін у вартості основних засобів. Звідси можна зробити висновки про покращення умов для основної діяльності компанії.

Також відбулися зміни і в вартості запасів, які збільшилася у загальному складі майна на 9 млн 777 тис. грн (або 70,4%), проте їх частка знизилася на 8,4 відсоткові пункти. Внаслідок збільшення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, іншої поточної заборгованості, грошей та їхніх еквівалентів і інших оборотних активів на 1 млн 132 тис. грн, 2 млн 865 тис. грн, 1 млн 624 тис. грн та 1 млн 841 тис. грн відповідно, їх частка в структурі майна зросла на 8,9 відсоткові пункти. На це вплинуло збільшення грошей та їх еквівалентів у 16,4 рази.

Наступним етапом аналізу фінансово-майнового стану досліджуваного підприємства є аналіз джерел формування його капіталу (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Горизонтальний і вертикальний аналіз джерел формування капіталу ТОВ ХХХ за 2020-2022 рр.

Вид пасивів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	частки, в. п.	у %

Джерела формування капіталу всього	19138,7	100,0	27797,2	100	36905,8	100,0	+17767,1	-	+92,8
Власний капітал	3188,0	16,7	4277,9	15,4	5082,2	13,8	+1894,2	-2,9	+59,4
Зареєстрований (пайовий) капітал	2,0	0,1	2,0	0,0	2,0	-	-	-0,1	-
Нерозподілені прибутки	3186,0	16,6	4275,9	15,3	5080,2	13,8	+1894,2	-2,9	+59,4
Зобов'язання і забезпечення	15950,7	83,3	23519,3	84,6	31823,6	86,2	+15872,9	+2,9	+99,5
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	271,3	1,4	240,7	0,9	309,5	0,8	+38,2	-0,6	+14,1
Короткострокові кредити банків	8408,8	43,9	10201,8	36,7	6962,7	18,9	-1446,1	-25,1	-17,2

Продовж. табл. 3.3

А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1451,5	7,6	1580,2	5,7	2797,8	7,6	+1346,3	-	+92,8
розрахунки з бюджетом	130,6	0,7	175,3	0,6	162,0	0,4	+31,4	-0,2	+24,0
у тому числі з податку на прибуток	79,5	0,4	92,4	0,3	50,4	0,1	-29,1	-0,3	-36,6
Інші поточні зобов'язання	5688,5	29,7	11319,6	40,7	21591,6	58,5	+15903,1	+28,8	у 3,8 р. більше

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

Провівши результати горизонтального і вертикального аналізу джерел формування капіталу підприємства (табл. 3.3) свідчить про переважно негативні ознаки і тенденції стану підприємства.

У 2020 р. порівняно з 2022 р. вартість джерел формування капіталу збільшилася на 17 млн. 767 тис. грн або на 92,8 % . При цьому частка власного капіталу зросла на 59,4 %, а частка зобов'язань та забезпечень на 99,5 %, майже у 2 рази. Така динаміка складових пасиву зумовила зниження частки власного капіталу у джерелах формування капіталу з 16,7 % до 13,8 % (на 2,9 відсоткових пункти) і відповідно, підвищення частки зобов'язань і

забезпечень з 83,3 % до 86,2 % (на 2,9 відсоткових пункти). Отже підприємство знизило рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом.

У складі власного капіталу відбулися зміни лише у складі нерозподіленого прибутку , який зріс у 2022 р. порівняно з 2020 р. на 1 млн 894 тис. грн або 59,4 %.

Значно зросли поточні зобов'язання і забезпечення та інші поточні зобов'язання, а саме на 15 млн 873 тис. грн (99,5 %) та 15 млн 903 тис. грн (у 3,8 рази) відповідно. Проте скорочення відбулося лише у розмірі короткострокових кредитів банків на 1 млн 446 тис. грн або на 17,2 %. Також збільшилася й поточна кредиторська заборгованість на 1 млн 346 тис. грн або 92,8 %, що свідчить про погіршення стану розрахунку підприємства з кредиторами.

Отже, основним джерелом формування капіталу підприємства являються кредитні кошти, які зросли на 86,2 % у загальній структурі джерел формування.

Для оцінки фінансового результату діяльності підприємства проводять оцінку співвідношення його доходів та витрат, для їх дослідження необхідно проаналізувати їх склад, структуру та динаміку змін за досліджуваний період, а саме з 2020 р. по 2022 р. в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Аналіз складу, структури та динаміки доходів ТОВ ХХХ
за 2020-2022 рр., (станом на кінець року)**

Вид доходів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-)	
	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %
Доходи від основної операційної діяльності	102085,4	99,9	158061,7	100	103896,4	100,0	+1811,0	+1,7
Доходи від іншої операційної діяльності	69,0	0,1	-	-	41,7	0,0	-27,3	-65,5
Інші доходи	0,0	-	-	-	4,6	0,0	+4,6	+100,0

Усього	102154,4	100,0	158061,7	100	103942,7	100,0	+1788,3	+1,7
--------	----------	-------	----------	-----	----------	-------	---------	------

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

За даними табл. 3.4 підприємство формує свої доходи переважно в процесі основної операційної діяльності. Так у 2022 р. доходи від операційної діяльності становили 103 млн 896 тис. грн, частка яких зросла на 1,7 %, що склало 100 % усіх доходів підприємства. Це сталося за рахунок відсутності доходів від інвестиційної чи фінансової діяльності, та незначну частку інших доходів і доходів від іншої операційної діяльності. Доходи від іншої операційної діяльності підприємства знизилися на 27 тис. грн або 65,5 %, які займали лише 0,1 % усіх доходів підприємства.

Аналіз складу, структури та динаміки витрат підприємства за досліджуваний період проведений в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Аналіз складу, структури та динаміки витрат ТОВ ХХХ
за 2020-2022 рр., (станом на кінець року)**

Вид витрат	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-)	
	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %
Собівартість реалізації	95124,7	93,8	148492,2	94,7	96025,3	93,1	+900,6	+0,9
Інші оперативні витрати	5188,1	5,1	6978,7	4,4	6092,2	5,9	+904,1	+17,4
Витрати від інвестиційної діяльності	980,8	1,0	1153,3	0,3	844,3	0,8	-136,5	-13,9
Витрати з податку на прибуток	152,1	0,1	255,0	0,0	176,6	0,2	+24,5	+16,1
Усього	101445,7	100,0	156879,2	100	103138,4	100,0	+1692,7	+1,7

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

За результатами табл. 3.5 можна зробити наступні висновки, що у структурі витрат підприємства переважає собівартість реалізації – 93,1 % у 2022 р., наступний показник інші оперативні витрати – 5,9 % та витрати від інвестиційної діяльності, на які припадає 0,8 %. Порівняно з 2020 р. збільшилися усі види витрат, окрім витрат від інвестиційної діяльності підприємства, які зазнали зниження на 137 тис. грн або 13,9 %. В цілому

витрати у 2022 р порівняно з 2020 р. збільшилися на 1 млн 693 тис. грн або 1,7 %, так само і зросли доходи підприємства на 1 млн 788 тис. грн або 1,7 %. Такі зміни є незначними, які компенсують один одного, адже таке явище є природнім для діяльності підприємства.

Знання того, як оцінити фінансовий стан підприємства, є важливою бізнес-навичкою. Маючи чітке розуміння про фінансовий стан ви зможете приймати більш обґрунтовані рішення щодо напрямку розвитку організації та способів розподілу ресурсів. Так само, якщо компанія планує залучати інвесторів або шукати фінансування, їй потрібно визначити фінансовий стан підприємства. Щоб зрозуміти та оцінити компанію, інвестори використовують річну фінансову звітність, щоб перевірити її фінансовий стан і обчислити певні ключові коефіцієнти (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

**Відносні показники оцінювання фінансової стійкості ТОВ ХХХ за
2020-2022 рр., (станом на кінець року)**

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-)
Коефіцієнт фінансової автономії	0,166	0,154	0,138	-0,028
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,833	0,846	0,862	+0,029
Коефіцієнт фінансового ризику	6,003	5,497	6,262	+0,259
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,224	0,182	0,160	-0,064
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,078	0,053	0,057	-0,021
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень	0,017	0,010	0,010	-0,007
Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень	0,983	0,990	0,990	+0,007
Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,764	0,745	0,674	-0,09
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,038	0,035	0,033	-0,005
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,815	0,805	0,776	-0,039
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	25,273	22,369	28,416	+3,143

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

Розрахувавши коефіцієнти фінансової стійкості, можна зробити наступні висновки (табл. 3.6): за фактичними значеннями коефіцієнт автономії

у 2020 р. частка власного капіталу у джерелах формування капіталу становила 16,6 %, а в 2022 р. вона знизилася до 13,8 %. Цей рівень набагато нижчий нормативного (≥ 50 %), тому за коефіцієнтом фінансової автономії підприємство має низький рівень фінансової стійкості з негативною динамікою. Відповідно за коефіцієнтом концентрації позикового капіталу його частка в джерелах формування капіталу підвищилася з 83,3 % у 2020 р. до 86,2 % у 2022 р.

Значення коефіцієнта фінансового ризику вказують на те, що в 2020 р. на 1 грн власного капіталу припадало 6 грн позикового капіталу, а у 2022 р. ми спостерігаємо збільшення цього показника до 6,3 грн.

За фактичним значенням коефіцієнт фінансової стабільності на 1 грн позикового капіталу у 2020 р. припадало близько 23 копійок власного капіталу, а 2022 р. цей показник дорівнював 16 копійок. Таким чином за критерієм співвідношення власного і позикового капіталу підприємство має низький рівень фінансової стійкості з негативною динамікою. Зниження коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів з 0,078 до 0,057 показує невелике зменшення залежності підприємства від довгострокових зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнта довгострокових та поточних зобов'язань і забезпечень характеризують структуру позикового капіталу, в якій частка довгострокових зобов'язань і забезпечень знизилася з 1,7 % до 1 %, а поточних зобов'язань і забезпечень відповідно підвищилася з 98,3 % до 99,0 %, що в цілому позитивно впливає на фінансову стійкість підприємства.

Коефіцієнт майна виробничого призначення знизився з 76,4 % у 2020 р. до 67,4 % у 2022 р., тому з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності підприємство має недостатній рівень фінансової стійкості з негативною динамікою.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів знизився з 3,8 % до 3,3 %, що показує негативну динаміку зниження частки основних засобів у валюті балансу. Коефіцієнт нагромадження амортизації знизився з 81,5 % до 77,6 %,

Отже рівень зношень основних засобів і нематеріальних активів є високим. За динамікою співвідношення оборотних і необоротних активів підприємство підвищило рівень забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами. Якщо в 2020 р. на 1 грн необоротних активів припадало 25,3 грн, то в 2022 р. цей показник зріс до 28,4 грн.

Отже за переважною більшістю відносних показників досліджуване підприємство є фінансово нестійким з негативною динамікою.

Також для більш детального розкриття фінансового стану підприємства ХХХ ми провели розрахунок і факторний аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості підприємства, щоб визначити вплив факторів на показники рентабельності в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

**Показники порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості
ТОВ ХХХ за 2020-2022 рр.**

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Зміни (+,-)	
	сума, тис. грн	сума, тис. грн	сума, тис. грн	сума, тис. грн	частка, %
Операційний дохід, тис. грн	102154	158062	103896	+1742	+1,7
Операційні витрати, тис. грн	101294	156624	102962	+1668	+1,6
у тому числі:	96106	155471	96870	+764	+0,8
а) змінні витрати					
б) постійні витрати	5188	1153	6092	+904	+17,4
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток), тис. грн	860	1438	934	+74	+8,6
Маржинальний дохід, тис. грн	6048	2591	7026	+978	+16,2
Частка (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході	0,059	0,016	0,068	+0,009	+15,3
Поріг рентабельності	87932	72063	89588	+1656	+1,9
Частка порогу рентабельності в операційному доході	86,1	45,6	86,2	+0,1	x
Зона фінансової стійкості, тис. грн	14222	85999	14308	+86	+0,6
Запас фінансової стійкості, тис. грн	13,9	54,4	13,8	-0,1	x

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

У 2022 р. порівняно з 2020 р. операційний дохід підприємства збільшився на 1млн 742 тис. грн (1,7%), а операційні витрати – на 1 млн 668

тис. грн (1,6%). Результатом такої динаміки доходу і витрат підприємства стало збільшення прибутку від операційної діяльності на 74 тис. грн (8,6%). У складі операційних витрат змінні витрат збільшилися на 764 тис. грн (0,8%), а постійні витрати – на 904 тис. грн (17,4%).

Негативним з погляду динаміки фінансової стійкості підприємства є збільшення порогу рентабельності на 1 млн 656 тис. грн (1,9%), а також збільшення частки в операційному доході з 86,1 % у 2020 р. до 86,2 % у 2022р., тобто на 0,1 відсоткові пункти. Це пояснюється тим що поріг рентабельності підвищувався швидше порівняно з операційним доходом (1,9 % проти 1,7 %).

Показник зони фінансової стійкості збільшився на 86 тис. грн або 0,6 %. Запас фінансової стійкості має негативну динаміку, оскільки його рівень знизився з 13,9 % у 2020 р. до 13,8 % у 2022 р. Цей рівень залишається низьким і свідчить про нестабільність функціонування підприємства з погляду забезпечення прибутковості операційної діяльності.

За допомогою ланцюгових підстановок ми визначимо вплив факторів на зміну показника порогу рентабельності.

Модель факторного аналізу показника порогу рентабельності:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД} = \frac{ПВ}{\frac{МД}{ОД}} = \frac{ПВ*ОД}{МД} = \frac{ОД*ПВ}{ОД-ЗВ}, \quad (3.1)$$

де КМД - частка (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході,

ПР – поріг рентабельності;

ПВ – постійні витрати;

ОД – операційний дохід;

ЗВ – змінні витрати;

МД – маржинальний дохід.

Отже, на зміну показника порогу рентабельності впливають три фактори, а саме:

1. Операційний дохід;
2. Постійні витрати;

3. Змінні витрати.

За даними табл. 3.6 проведемо розрахунок порогу рентабельності, тис. грн.

1. Умовний показник 1:

$$ПР_{ум1} = \frac{ОД_1 * ПВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0}, \quad (3.2)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн;

$ПВ_0$ – постійні витрати базового року, тис. грн;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$ПР_{ум1} = \frac{103896 * 5188}{103896 - 96106} = 69193 \text{ тис. грн}$$

2. Умовний показник 2:

$$ПР_{ум2} = \frac{ОД_1 * ПВ_1}{ОД_1 - ЗВ_0}, \quad (3.3)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн;

$ПВ_1$ – постійні витрати звітного року, тис. грн;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$ПР_{ум2} = \frac{103896 * 6092}{103896 - 96106} = 81250 \text{ тис. грн}$$

На цьому етапі ми визначаємо загальну зміну порогу рентабельності:

$$\Delta ПР = ПР_1 - ПР_0, \quad (3.4)$$

$$\Delta ПР = 89588 - 87932 = +1656 \text{ тис. грн}$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$$\Delta ПР_{ОД} = ПР_{ум1} - ПР_0, \quad (3.5)$$

$$\Delta ПР_{ОД} = 69193 - 87932 = -18739 \text{ тис. грн}$$

2) постійних витрат:

$$\Delta ПР_{ПВ} = ПР_{ум2} - ПР_{ум1}, \quad (3.6)$$

$$\Delta ПР_{ПВ} = 81250 - 69193 = +12057 \text{ тис. грн}$$

3) змінних витрат:

$$\Delta ПР_{ЗВ} = ПР_1 - ПР_{ум2}, \quad (3.7)$$

$$\Delta \text{ПР}_{\text{ЗВ}} = 89588 - 81250 = +8338 \text{ тис. грн}$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ПР} = \text{ПР}_{\text{ОД}} + \text{ПР}_{\text{ПВ}} + \text{ПР}_{\text{ЗВ}} \quad (3.8)$$

$$\Delta \text{ПР} = -18739 + 12057 + 8338 = +1656 \text{ тис. грн}$$

У 2022 р. порівняно з 2020 р. показник порогу рентабельності збільшився на 1 млн 656 тис. грн або 1,9%. Ця зміна відбулася під впливом трьох факторів: при збільшенні операційного доходу на 1 млн 742 тис. грн або 1,7 % поріг рентабельності знизився на 18 млн 739 тис. грн. Водночас за рахунок підвищення постійних та змінних витрат на 904 тис. грн (17,4 %) та 764 тис. грн (0,8%) поріг рентабельності збільшився на 12 млн 57 тис. грн і 8 млн 338 тис. грн відповідно.

Таким чином головним фактором позитивної динаміки порогу рентабельності стало збільшення операційного доходу підприємства.

Також на основі розрахованої табл. 3.6 ми визначимо запас фінансової стійкості підприємства, для цього застосуємо факторний аналіз.

Модель факторного аналізу показника запасу фінансової стійкості:

$$\begin{aligned} \text{ЗФС} &= \frac{\text{ОД} - \text{ПР}}{\text{ОД}} * 100 = \frac{\text{ОД} - \frac{\text{ОД} * \text{ПВ}}{\text{ОД} - \text{ЗВ}}}{\text{ОД}} * 100 = \left(1 - \frac{\text{ПВ}}{\text{ОД} - \text{ЗВ}}\right) * 100 = \\ &= \frac{\text{ОД} - \text{ПВ} - \text{ЗВ}}{\text{ОД} - \text{ЗВ}} * 100, \end{aligned} \quad (3.9)$$

Отже, на зміну показника запасу фінансової стійкості підприємства впливають три фактори, а саме:

- 1) операційний дохід;
- 2) постійні витрати;
- 3) змінні витрати.

1. Розраховуємо умовний показник 1:

$$\text{ЗФС}_{\text{ум}_1} = \frac{\text{ОД}_1 - \text{ПВ}_0 - \text{ЗВ}_0}{\text{ОД}_1 - \text{ЗВ}_0} * 100, \quad (3.10)$$

де ОД_1 – операційний дохід звітного року, тис. грн;

ПВ_0 – постійні витрати звітного року, тис. грн;

ЗВ_0 – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$ЗФС_{ум_1} = \frac{103896-5188-96106}{103896-96106} * 100 = 33,4 \%$$

2. Розраховуємо умовний показник 2:

$$ЗФС_{ум_2} = \frac{ОД_1 - ПВ_1 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} * 100, \quad (3.11)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн;

$ПВ_1$ – постійні витрати звітного року, тис. грн;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$ЗФС_{ум_2} = \frac{103896-6092-96106}{103896-96106} * 100 = 21,8 \%$$

Після цього розраховуємо загальну зміну показника запасу фінансової стійкості, в. п.:

$$\Delta ЗФС = ЗФС_1 - ЗФС_0, \quad (3.12)$$

$$\Delta ЗФС = 13,8 - 13,9 = -0,1 \text{ в.п.}$$

У тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$$\Delta ЗФС_{ОД} = ЗФС_{ум_1} - ЗФС_0, \quad (3.13)$$

$$\Delta ЗФС_{ОД} = 33,4 - 13,9 = +19,5$$

2) постійних витрат:

$$\Delta ЗФС_{ПВ} = ЗФС_{ум_2} - ЗФС_{ум_1}, \quad (3.14)$$

$$\Delta ЗФС_{ПВ} = 21,8 - 33,4 = -11,6$$

3) змінних витрат:

$$\Delta ЗФС_{ЗВ} = ЗФС_1 - ЗФС_{ум_2}, \quad (3.15)$$

$$\Delta ЗФС_{ЗВ} = 13,8 - 21,8 = -8$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta ЗФС = \Delta ЗФС_{ОД} + \Delta ЗФС_{ПВ} + \Delta ЗФС_{ЗВ}, \quad (3.16)$$

$$\Delta ЗФС = 19,5 + (-11,6) + (-8) = -0,1$$

За проведеними результатами у 2022 р. порівняно з 2020 р. показник запасу фінансової стійкості знизився на 0,1 %. Ця зміна відбулася під впливом трьох факторів. Внаслідок збільшення операційного доходу на 1 млн 742 тис. грн (1,7%), запас фінансової стійкості зріс на 19,5 в. п. Водночас за рахунок

збільшення постійних та змінних витрат на 904 тис. грн (17,4%) та 764 тис. грн (0,8%), запас фінансової стійкості знизився відповідно на 11,6 в. п. та 8 в. п. Таким чином головним чинником позитивної динаміки запасу фінансової стійкості призвело до збільшення операційного доходу.

Ліквідність і платоспроможність є інструментами, які використовують інвестори для прийняття інвестиційних рішень. Коефіцієнти ліквідності вимірюють здатність компанії конвертувати активи в готівку. Коефіцієнти платоспроможності, з іншого боку, вимірюють здатність компанії виконувати свої фінансові зобов'язання. Коефіцієнти платоспроможності включають довгострокові та короткострокові фінансові зобов'язання, тоді як коефіцієнти ліквідності більше зосереджуються на короткострокових зобов'язаннях та поточних активах підприємства.

Таблиця 3.8

**Аналіз ліквідності балансу ТОВ ХХХ
за 2020-2022 рр. (станом на кінець року), тис. грн**

Група	Вид оборотних активів	Роки			Група	Вид зобов'язань і забезпечень	Роки			Надлишок(+) або нестача(-) платіжних засобів (А-П)	
		2020	2021	2022			2020	2021	2022		
										2020	2022
A1	Високоліквідні	105,7	-	1729,3	П1	Найбільш термінові	1661,6	1849,6	3010,2	-1555,9	-1280,9
A2	Середньоліквідні	3346,3	5574,6	7342,9	П2	Короткострокові	271,3	240,7	309,5	+3075,0	+7033,4
A3	Низьколіквідні	14957,1	21033,1	26579	П3	Довгострокові	3188,0	4277,9	5082,2	+11769,1	+21496,8
	Усього	18409,1	26607,7	35651,2		Усього	5120,9	6368,2	8401,9	+13288,2	+27249,3

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

Після розрахунку табл. 3.8 проведемо розрахунок показника ліквідності, проаналізуємо його динаміку. Щоб оцінити динаміку ліквідності балансу, потрібно розрахувати показник загальної ліквідності :

$$ЗПЛ = \frac{A1 \cdot V_{A1} + A2 \cdot V_{A2} + A3 \cdot V_{A3}}{П1 \cdot V_{П1} + П2 \cdot V_{П2} + П3 \cdot V_{П3}}, \quad (3.17)$$

Де А і П – величини відповідних груп активів і пасивів, тис. грн;

V_A і V_P – частка відповідних груп активів і пасивів у їх загальному підсумку, %.

$$V_{A1} + V_{A2} + V_{A3} = 100;$$

$$V_{П1} + V_{П2} + V_{П3} = 100. \quad (3.18)$$

Загальний показник ліквідності за 2020 р:

$$ЗПЛ = \frac{105,2 * 0,006 + 3346,3 * 0,182 + 14957,1 * 0,812}{1661,6 * 0,324 + 271,3 * 0,053 + 3188 * 0,623} = 1,724$$

Загальний показник ліквідності за 2022 р:

$$ЗПЛ = \frac{1729,3 * 0,049 + 7342,9 * 0,206 + 26579 * 0,746}{3010,2 * 0,358 + 309,5 * 0,037 + 5082,2 * 0,605} = 5,146$$

За інформацією табл. 3.8 нестача високоліквідних оборотних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань у 2020 р. становила 1 млн 556 тис. грн, а в 2022 р. знизилася до 1 млн 281 тис. грн. За середньоліквідними і низьколіквідними оборотними активами спостерігається надлишок платіжних засобів: за середньоліквідними збільшення відбулося з 3 млн 75 тис. грн до 7 млн 33 тис. грн, а низьколіквідні – з 11 млн 769 тис. грн до 21 млн 497 тис. грн. У цілому надлишок оборотних активів для покриття поточних і довгострокових зобов'язань і забезпечень зменшився на 13 млн 961 тис. грн. Таким чином, у 2020 р. баланс не був абсолютно ліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних оборотних активів, а у 2022 р. спостерігається стан абсолютної ліквідності.

Значення загального показника ліквідності збільшилося з 1,724 до 5,146, що свідчить про негативну динаміку ліквідності балансу, адже показник загальної ліквідності зріс майже в 3 рази.

3.2. Аналіз наявності та руху основних засобів.

Підвищення ефективності використання основних засобів, що належать суб'єктам підприємства, є одним з важливих питань у ринкових умовах господарювання. Від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку.

Для оцінки стану та руху основних засобів, використовують основні показники, які представлені в табл. 3.9.

При сучасному технологічному рівні виробництва масштаби і прогресивність основних засобів, а також їх технічний стан значною мірою визначають потенціал виробництва, та його можливості і його потужність. Отже, необхідно провести аналіз основних засобів на досліджуваному підприємстві.

Таблиця 3.9

Показники , які характеризують стан використання основних засобів [32, с.46]

Показники	Характеристика
Коефіцієнт зносу	показує, яка частина вартості основних засобів перенесена на готову продукцію (списана на витрати діяльності в попередніх періодах). Розраховується як відношення зносу основних засобів підприємства (суми амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання) на певну дату до первісної (переоціненої) їх вартості на ту ж дату.
Коефіцієнт придатності	показник, зворотний до коефіцієнта зносу. Він показує, яка частина основних засобів придатна для експлуатації в процесі здійснення господарської діяльності (не перенесена на готову продукцію), і обчислюється як відношення залишкової вартості основних засобів підприємства на певну дату до їх первісної (переоціненої) на ту ж дату
Коефіцієнт оновлення основних засобів	характеризує інтенсивність введення в дію нових основних засобів. Він показує частку введених основних засобів за визначений період у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду
Екстенсивне оновлення	характеризує темпи збільшення обсягу експлуатованих основних засобів
Інтенсивне оновлення	передбачає заміну діючих основних засобів новими, більш ефективними.
Коефіцієнт вибуття основних засобів	характеризує рівень інтенсивності їх вибуття зі сфери виробництва.
Коефіцієнт приросту основних засобів	характеризує рівень приросту основних засобів або окремих його груп за певний період

Серед багатьох методів економічного аналізу основних засобів, найбільш використовують горизонтальний і вертикальний аналіз. На рис. 3.1 показано загальну динаміку вартості основних засобів на підприємстві ХХХ.

Розглянемо тенденції зміни вартості основних засобів досліджуваного підприємства за допомогою графічного методу (рис. 3.1).

Із наведеного рис. 3.1 можна зробити висновки про те, що за останні три роки вартість основних засобів зростає. Якщо в 2020 р. вартість складала 729,6 тис. грн, то в 2021 р. вона зросла на 25,6 % і склала 979,5 тис. грн. А в 2022 р. ситуація ще більше покращилася, адже вартість основних засобів підприємства зросла до 1 млн 218 тис. грн, порівняно з 2020 р. збільшилася майже на 60 %.

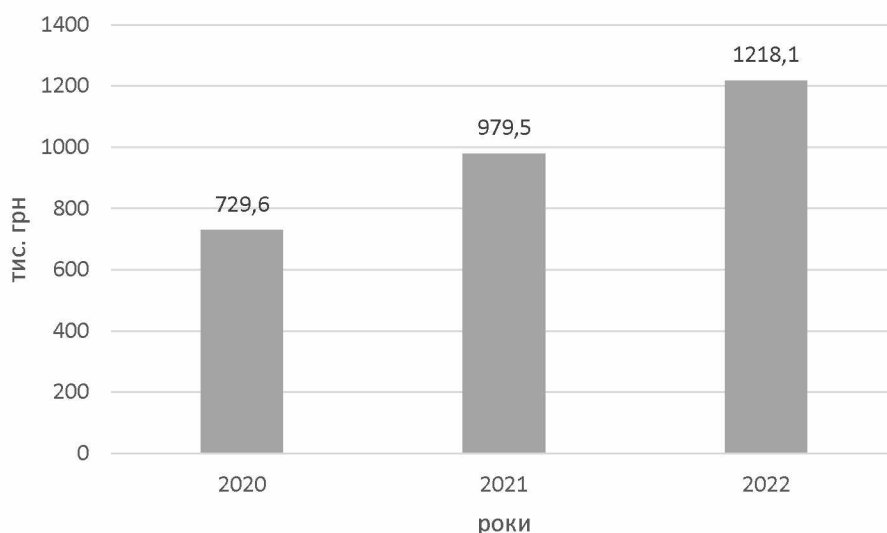

Рис. 3.1 Тенденції зміни вартості основних засобів за 2020-2022 рр.

Розроблено автором на основі Додатків В, Г, Д.

За допомогою горизонтального аналізу дослідимо динаміку основних засобів в системі необоротних активів ХХХ за останні 3 роки з 2020 р. по 2022 р. на основі фінансової звітності підприємства (Додатки Б, В, Г).

Таблиця 3.10

**Динаміка та зміни необоротних активів ТОВ ХХХ
за 2020-2022 рр., (станом на кінець року)**

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-)	
				сума, тис. грн	у %

Нематеріальні активи	-	-	36,5	+36,5	100
Основні засоби	729,6	979,5	1218,1	+488,5	67,0
Незавершені капітальні інвестиції	-	210,0	-	-210,0	-100
Усього	729,6	1189,5	1254,6	525,0	72,0

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

Як видно з табл. 3.10, впродовж досліджуваного періоду простежується тенденція до зростання вартості необоротних активів досліджуваного підприємства. Загальна вартість необоротних активів у 2022 р. порівняно з 2020 р. збільшилася на 525 тис. грн, що у відсотковому вираженні становить 72 %.

Вартість нематеріальних активів у 2020 р порівняно з 2022 р. дорівнювало 0, але у 2022 р. їх вартість зросла до 36 тис. грн. аналізуючи динаміку основних засобів підприємства, варто відзначити, що вартість впродовж досліджуваного періоду зросла на 488 тис. грн, що у відсотковому вираженні становить 67 %.

До основних засобів досліджуваного підприємства належать рухомі та нерухомі об'єкти, у тому числі машини та обладнання, будівлі та споруди, транспортні засоби, техніка та інші матеріальні прилади. Отже, можна більш детально описати динаміку складових основних засобів, які будуть представлені в табл. 3. 11.

Таблиця 3.11

**Динаміка основних засобів ТОВ ХХХ
за 2020-2022 рр. (станом на кінець року)**

Показники	Роки			Відхилення 2022 .р від 2020 р.	
	2020	2021	2022	тис. грн (+,-)	у %
Інженерні споруди	563,0	735,2	918,6	+355,0	+63,1
Транспортні засоби	2452,4	2798,0	3064,5	+612,1	+25,0
Машини та обладнання	875,0	1431,3	1521,0	+646,0	+73,8
Всього основних засобів	3890,4	4964,5	5504,1	+1613,7	+41,5

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

За результатами табл. 3.11 досліджуваного підприємства можна зробити висновки про те, що основні засоби в період 2020-2022 рр. збільшували свою первісну вартість.

У 2022 р. порівняно з 2020 р. основні засоби збільшилися на 1 млн 614 тис. грн або 41,5 %. Такого зростання було досягнуто за рахунок збільшення вартості інженерних споруд на 355 тис. грн, транспортні засоби підвищилися на 612,1 тис. грн та машин і обладнання на 646 тис. грн, що у відсотковому вираженні становили 63,1 %, 25,0 % та 73,8 % відповідно.

В структурі основних засобів за абсолютною вартістю найбільш вагомою групою основних засобів виявилися транспортні засоби та машини і обладнання.

Також проведемо розрахунки структури основних засобів в ХХХ, які будуть представлені в табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Структура основних засобів ТОВ ХХХ за 2020-2022 рр. у %, (станом на кінець року)

Показники	Роки			Відхилення, %
	2020	2021	2022	
Інженерні споруди	14,5	14,8	16,7	+2,2
Транспортні засоби	63,0	56,4	55,7	-7,3
Машини та обладнання	22,5	28,8	27,6	+5,1
Всього основних засобів	100	100	100	x

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

З даних табл. 3.12 зроблено висновки про те, що в 2020 р у структурі основних засобів підприємства переважають транспортні засоби – на них припадає 63,0 % усіх основних засобів, проте їх частка у 2021 р. та 2022 р. скоротилася до 56,4 % та 55,7 % відповідно. В 2020 р. в структурі основних засобів інженерні споруди займали 14,5 %, а машини та обладнання 22,5 %. В 2021 р. їх частка зросла до 14,8 % та 28,8 % відповідно. Проте частка машин та обладнання у 2022 р. скоротилася на 1,2 % й становила 27,6 %. Однак частка інженерних споруд в структурі основних засобів у 2022 р. зросла до 16,7 %.

Далі ми розглянемо показник функціонального стану основних засобів на підприємстві ТОВ ХХХ, на рис. 3.2 зображено склад основних засобів досліджуваного підприємства.

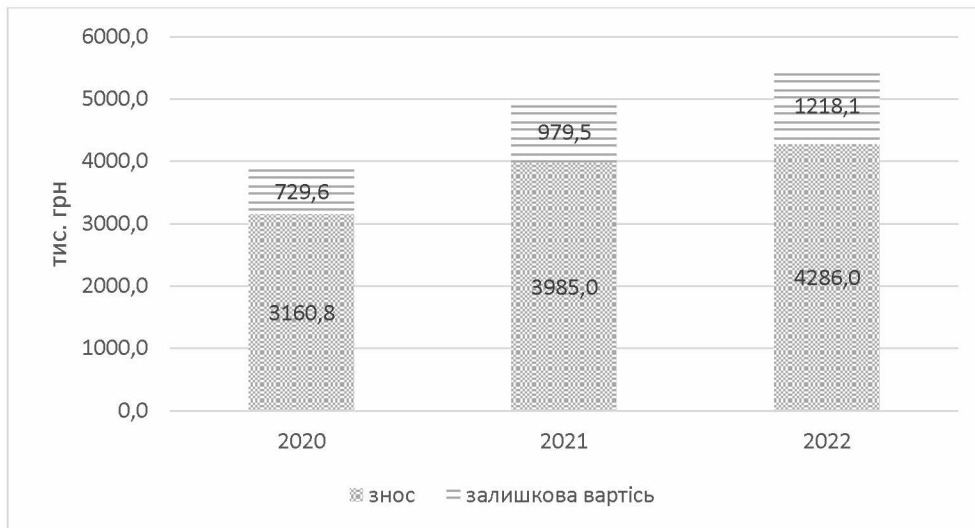

Рис 3.2. Склад первісної вартості основних засобів за 2020 -2022 рр.

Розроблено автором на основі Додатків Б, В, Г.

Розглянувши структуру первісної вартості основних засобів підприємства, що надзвичайно високий рівень зносу основних засобів, який перевищує залишкову вартість об'єктів підприємства. Для підтвердження цього доцільно розрахувати коефіцієнти зносу (3.19).

$$K_z = \frac{З}{П_в}, \quad (3.19)$$

де K_z – коефіцієнт зносу;

З – сума зносу, тис. грн;

$П_в$ – первісна вартість основних засобів, тис. грн.

Результати розрахунків представлено в табл. 3.13.

Таблиця 3.13

**Динаміка коефіцієнту зносу ТОВ ХХХ
за 2020-2022 рр., (станом на кінець року)**

Показники	Роки			Відхилення 2022 .р від 2020 р.	
	2020	2021	2022	тис. грн	у %
Первісна вартість	3890,4	4964,5	5504,1	+1613,7	+41,5
Знос	3160,8	3985,0	4286,0	+1125,2	+35,6
Коефіцієнт зносу	0,812	0,803	0,779	-0,033	-4,1

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

Таким чином рівень зносу основних засобів на підприємстві ТОВ ХХХ знижується, проте займає великий відсоток у структурі первісної вартості основних засобів. У 2022 р. порівняно з 2020 р. коефіцієнт зносу знизився на

0,033 тис. грн, що у відсотковому вираженні становить 1,2 %. Однак придатність основних засобів знижується, тому підприємству необхідно докласти зусиль щодо оновлення основних засобів, оскільки це може призвести до погіршення стану всіх засобів.

В табл. 3.6 показано показники руху основних засобів, які включають показники станом на початок та кінець року. А також придбання і вибуття основних засобів на досліджуваному підприємстві ТОВ ХХХ в період 2020-2022 рр.

Таблиця 3.14

**Рух основних засобів ТОВ «Хюндай Центр Полтава»
за 2020-2022 рр., (станом на кінець року)**

Основні засоби	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Основні засоби на початок року	346,7	729,6	979,5
Придбано основних засобів	467,5	454,2	715,8
Вибуло основних засобів	225,6	204,3	477,2
Основні засоби на кінець року	729,6	979,5	1218,1

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

На основі табл. 3.14 розрахуємо коефіцієнти руху основних засобів підприємства за формулами:

$$K_{\text{он}} = \frac{OЗ_{\text{в}}}{OЗ_{\text{к}}}, \quad (3.20)$$

де $K_{\text{он}}$ – коефіцієнт оновлення основних засобів;

$OЗ_{\text{в}}$ – вартість придбаних основних засобів за період, тис. грн.;

$OЗ_{\text{к}}$ – вартість основних засобів на кінець періоду, тис. грн.

$$K_{\text{в}} = \frac{OЗ_{\text{вив}}}{OЗ_{\text{п}}}, \quad (3.21)$$

де $K_{\text{в}}$ – коефіцієнт вибуття основних засобів;

$OЗ_{\text{вив}}$ – вартість виведених з експлуатації основних засобів за період, тис. грн.;

$OЗ_{\text{п}}$ – вартість основних засобів на початок періоду, тис. грн.

$$K_{\text{пр}} = \frac{OЗ_{\text{в}} - OЗ_{\text{вив}}}{OЗ_{\text{п}}}, \quad (3.22)$$

де $K_{\text{пр}}$ – коефіцієнт приросту основних засобів;

ОЗв – вартість придбаних основних засобів за період, тис. грн.;

ОЗ_{Вив} – вартість виведених з експлуатації основних засобів за період, тис. грн.;

ОЗп – вартість основних засобів на початок періоду, тис. грн.

$$K_{\text{КМП}} = \frac{OZ_{\text{Вив}}}{OZ_{\text{В}}}; \quad (3.23)$$

де Ккмп – коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів.

За даними формулами провели розрахунки коефіцієнтів, які представлені в табл. 3.15.

Таблиця 3.15

**Коефіцієнти руху основних засобів ТОВ ХХХ
за 2020-2022 рр. (станом на кінець року)**

Вид коефіцієнта основного засобу	Роки			Відхилення 2022 .р від 2020 р.	
	2020	2021	2022	Од.	у %
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,641	0,464	0,588	-0,053	-8,3
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,650	0,280	0,487	-0,163	-25,1
Коефіцієнт приросту основних засобів	0,698	0,343	0,243	-0,455	-65,2
Коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів	0,483	0,450	0,667	+0,184	+38,1

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

За проведеними результатами робимо наступні висновки. Коефіцієнт оновлення основних засобів показує частку придбаних та введених в експлуатацію основних засобів на підприємстві за певний період у загальній вартості основних засобів на кінець року. Отже, коефіцієнт оновлення у 2022 р. порівняно з 2020 р. знизився на 8,3 %, що свідчить про негативну динаміку оновлення основних засобів на підприємстві.

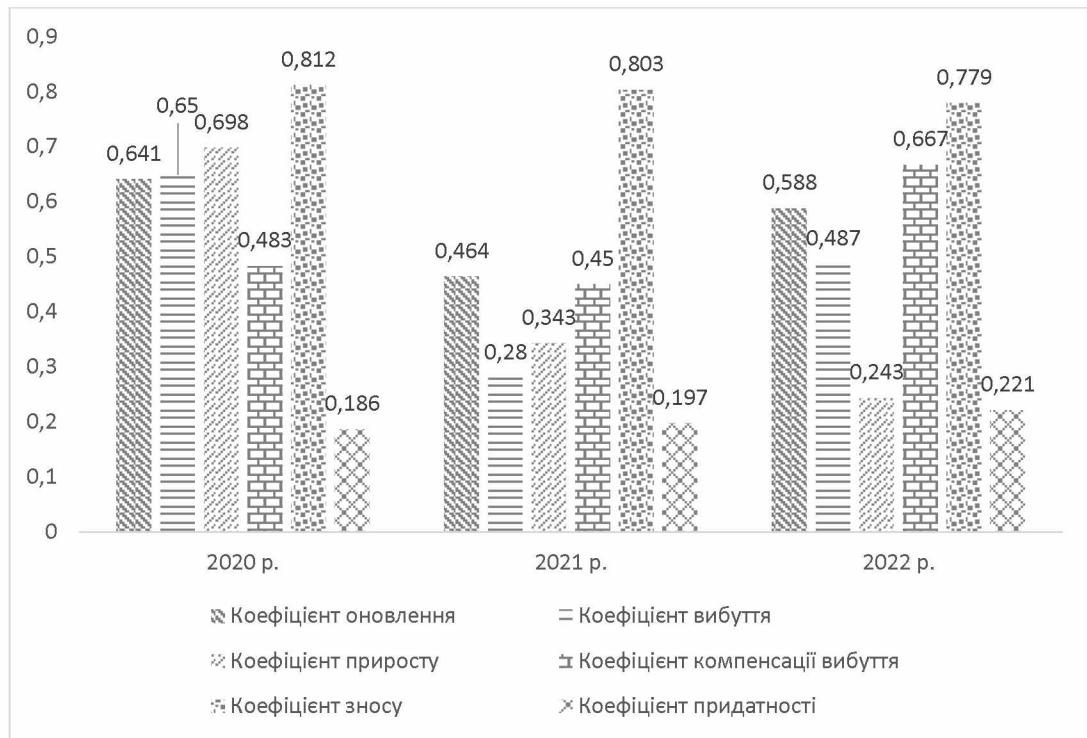

Рис. 3.3. Динаміка показників основних засобів ТОВ ХХХ

Коефіцієнт вибуття основних засобів характеризує скільки було виведено основних засобів за певний період у загальній вартості на початок року. Однак цей показник у 2022 р порівняно з 2020 р. знизився на 25,1 %. Також на підприємстві знизився і коефіцієнт приросту основних засобів на 65,2 %. Коефіцієнт компенсації основних засобів у 2022 р. порівняно з 2020 р. зріс на 38,1 %. Отже, політика оновлення основних засобів є нестабільною.

3.3. Аналіз функціонального стану основних засобів, ефективності їх використання та шляхи покращення забезпечення суб'єкта господарювання основними засобами

Аналіз технічного стану основних засобів застосовують з метою дослідження їх технічного стану та придатність до подальшого застосування.

Для оцінки технічного стану основних засобів ТОВ ХХХ використовують наступні показники:

- 1) Коефіцієнт зносу основних засобів, розраховується за формулою:

$$K_{\text{ЗН}} = \frac{З}{П_{\text{В}}} \quad (3.24)$$

де $K_{\text{ЗН}}$ – коефіцієнт зносу,

$З$ – сума зносу, тис. грн;

$П_{\text{В}}$ – первісна вартість основних засобів, тис. грн.

2) Коефіцієнт придатності основних засобів, представлений формулою:

$$K_{\text{ПР}} = \frac{З_{\text{В}}}{П_{\text{В}}}, \quad (3.25)$$

де $K_{\text{ПР}}$ – коефіцієнт придатності,

$П_{\text{В}}$ – первісна вартість основних засобів, тис. грн.

$З_{\text{В}}$ – залишкова вартість основних засобів, тис. грн;

Проте, якщо коефіцієнт зносу розрахований, то коефіцієнт приросту можна розрахувати за наступною формулою:

$$K_{\text{ПР}} = 1 - K_{\text{З}}; \quad (3.26)$$

Таблиця 3.16

**Динаміка показників технічного стану основних засобів ТОВ ХХХ
2020-2022рр., (станом на кінець року)**

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	(+;-)	%
Первісна вартість основних засобів, тис. грн	3890,4	4964,5	5504,1	+1613,7	+41,5
Знос основних засобів, тис. грн	3160,8	3985,0	4286,0	+1125,2	+35,6
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	729,6	979,5	1218,1	+488,5	+70,0
Коефіцієнт зносу	0,812	0,803	0,779	-0,033	-4,1
Коефіцієнт придатності	0,186	0,197	0,221	+0,035	+18,8

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

За проведеними розрахунками коефіцієнт зносу має тенденцію до зниження. Так за 2022 р порівняно з 2020 р. він спав на 0,033 пункти, що у відсотковому вираженні становить 4,1 %, що призвело до збільшення значення коефіцієнта придатності основних засобів на 0,035 пункти або 18,8%.

Таким чином, технічний стан основних засобів має тенденцію до покращення, оскільки коефіцієнт зносу знижується на протязі досліджуваного періоду, а коефіцієнт придатності підвищується. Коефіцієнти зносу та

придатності застосовують для дослідження якісного стану основних засобів в цілому по підприємству, а також можна розраховувати за кожним видом окремо. Чим нижчий коефіцієнт зносу та вищий коефіцієнт придатності, тим буде кращий технічний стан основних засобів на підприємстві. Така тенденція свідчить про покращення технічного стану основних засобів.

Для оцінки ефективності використовують наступні показники, які представлені в табл. 3.17, а також щоб оцінити ефективність використання основних засобів на підприємстві, проведемо розрахунок наступних показників за даним форми № 1 «Баланс» та форми № 2 «Звіт про фінансові результати», які будуть представлені в табл. 3.18 (Додатки В, Г, Д).

За проведеними результатами чистий дохід від реалізації у 2022 р. порівняно з 2020 р. збільшився на 1 млн. 811 тис. грн або у 1,8 %, також збільшення відбулося і у середньорічній вартості основних засобів.

Таблиця 3.17

Показники, ефективності використання основних засобів

Показники	Характеристика
Фондовіддача	відношення вартості виробленої продукції до первісної середньорічної вартості основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення. В умовах інфляції, коли швидкими темпами зростають ціни на знаряддя праці, а також вартість капітального будівництва, цей показник доцільно визначати за товарною продукцією, оціненою в поточних цінах реалізації. Розрахована таким способом фондовіддача, хоч і не повністю, але все ж об'єктивніше характеризує економічну ефективність використання основних виробничих засобів, ніж валова продукція, що оцінюється в порівнянних цінах
Фондомісткість	показник, обернений до фондовіддачі, який визначається відношенням середньорічної вартості основних засобів до обсягу виготовленої продукції. Істотного підвищення фондовіддачі можна досягти завдяки вдосконаленню структури основних виробничих засобів
Показники оцінки технічної оснащеності	
Технічна забезпеченість	відношення вартості технічних засобів включаючи обладнання до сільськогосподарських угідь (ріллі, посівів)
Енергозабезпеченість	відношення наявних енергетичних засобів у к.с. (механічних і електричних двигунів, робочої худоби та ін.) до площі ріллі
Енергоозброєність праці	відношення середньорічної кількості енергетичних потужностей до середньорічної чисельності працівників

Рентабельність основних засобів	Визначає ступінь використання основних засобів
---------------------------------	--

Таблиця 3.18

**Ефективність використання основних засобів на підприємстві
«Хюндай Центр Полтава» за 2020-2022 рр., (станом на кінець року)**

Показники	Роки			Відхилення (+,-)	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	тис. грн	у %
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	102085,4	158061,7	103896,4	+1811	+1,8
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	538,2	854,6	1098,8	+560,6	в 1,1 рази >
Середньорічна чисельність працівників, осіб	25	26	28	+3	+12,0
Фондовіддача	189,679	184,945	94,554	-95,125	в 2 рази <
Фондомісткість	0,005	0,005	0,011	+0,006	в 2 рази >
Фондоозброєність, тис. грн	21,528	32,869	39,243	+17,715	+82,3
Чистий прибуток, тис. грн	708,7	1182,5	804,3	+95,6	+13,5
Рентабельність, %	1,317	1,384	0,734	-0,583	-44,3

Розроблено автором на основі Додатків Г, Д, Е.

Фондовіддача, яка характеризує ефективність використання основних засобів у 2022 р. порівняно з 2020 р. зменшилася на 95,125 грн, при цьому фондомісткість зросла на 0,006 грн. Також відбулося зростання фондоозброєності на 17,715 грн або у 82,3 %. Рентабельність основних засобів у 2022 р. становив 0,734 %, що значно менше за показник 2020 р., який становив 1,317 %.

На рівень зміни фондовіддачі впливають різні фактори, які пов'язані зі змінами обсягу продукції та із ефективність використання основних засобів на підприємстві.

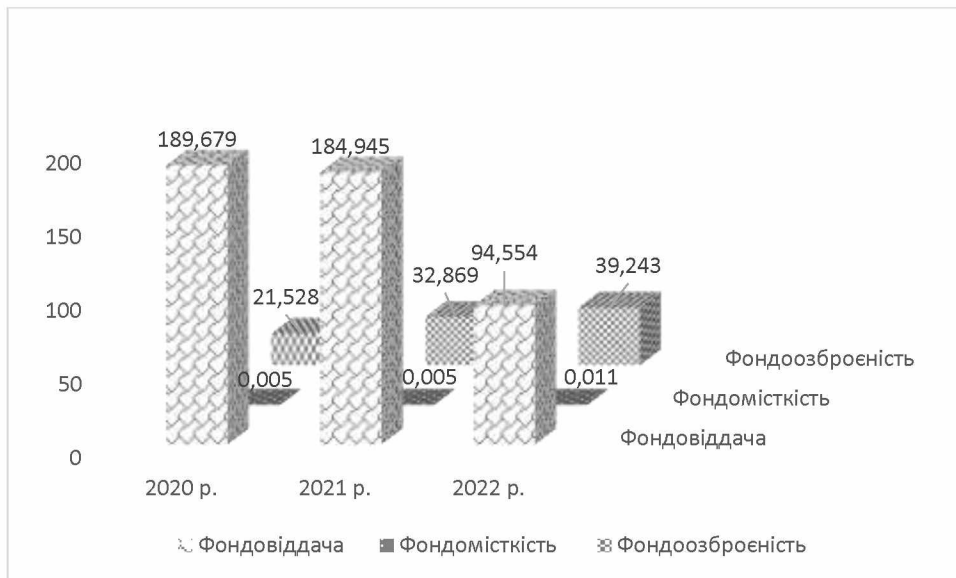

Рис. 3.4. Динаміка змін показників ефективності основних засобів

Взагалі слід сказати, що основні засоби на підприємстві ТОВ ХХХ використовуються неефективно, рівень ефективності у 2022 р. порівняно з 2020 р. знизився, що змушує шукати резерви збільшення ефективності використання основних засобів підприємством ТОВ ХХХ.

Тому підприємства повинні підвищувати ефективність використання основних засобів і безпосередньо цьому сприятиме:

- збільшення виробництва без додаткових капіталовкладень для продукції, що користується попитом.
- зниження собівартості одиниці продукції та підвищити рентабельність.
- прискорення процесу оновлення ключових показників продуктивності праці та зростання.
- зниження витрат через знос пристроїв і машин.

Також необхідно здійснювати пошук напрямів поліпшення використання основних засобів, що можна здійснити за допомогою впровадження заходів екстенсивного та інтенсивного навантаження. Так, необхідно провести оптимізацію структури виробничого обладнання, яка передбачає ліквідацію проблемних місць шляхом: підвищення професійно-кваліфікаційного рівня працівників; удосконалення технологічних процесів; застосування прогресивних форм у виробництві і праці. Такі напрями не лише

сприятимуть підвищенню ефективності використання основних засобів, але й забезпечать успішність господарської діяльності підприємства загалом.

Слід зазначити, що підприємству потрібно підвищувати ефективність використання основних засобів, яке буде сприяти збільшенню виробництва, прискоренню основних засобів, скороченню витрат від їх зносу.

ВИСНОВКИ

Основні засоби належать до трудомістких об'єктів обліку через їх складну структуру та різноманітні облікові завдання.

Аналіз різних підходів науковців до трактування поняття «основні засоби» дозволив сформулювати власне визначення. Під основними засобами пропонується розуміти тип активів, які мають матеріальну форму і зберігаються протягом усього терміну експлуатації. Існував і використовувався принаймні один рік і має частину своєї вартості в результаті власної діяльності.

Теоретичні ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності основних засобів складають ЗУ «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», а також регулюють облік основних засобів Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, методичні рекомендації, інструкції та положення з питань обліку основних засобів на підприємстві, міжнародні стандарти, Закони та Кодекси України. Підприємство повинно дотримуватися чинного законодавства, яке регулює напрямки його діяльності.

Одним із важливих факторів підвищення ефективності господарювання на підприємстві на даному етапі розвитку є стан та ефективність використання основних засобів. Вивчений аналіз підходів науковців дав змогу виділити найбільш типові задачі бухгалтерського обліку та аналізу, такі як: управління, своєчасне та достовірне документування наявності та експлуатації основних засобів, відображення в обліку, автоматизація, оцінка активів забезпечення, визначення їх структури, оцінка руху, економічність використання, пошуку резервів підвищення ефективності використання. Головною правильністю аналізу, руху та обліку основних засобів є достовірна оцінка, визнання, класифікація.

Товариство з обмеженою відповідальністю ХХХ зареєстрована у 2013 році за юридичною адресою м. Полтава. Підприємство за останні три роки

дослідження має тенденцію до зростання чистого прибутку, вартості основних засобів, зростає чистий дохід від реалізації. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться бухгалтерією, на чолі з головним бухгалтером. Використовується автоматизована форма обліку.

Первинний облік на ТОВ ХХХ відіграє вадливу роль у діяльності підприємства, який формує оперативну та достовірну інформацію для управління суб'єктом господарювання. На товаристві з обмеженою відповідальністю ХХХ керуються вимогами Наказу Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку». Для правильного обліку було розроблено Наказ про облікову політику підприємства. Оприбуткування основних засобів відбувається за допомогою акту прийому-передачі, а списання за допомогою акту списання. За винятком цих форм, підприємство використовує й інші форми, а саме: Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів, інвентарна картка обліку основних засобів, опис інвентарних карток, інвентарний список основних засобів. Облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби», аналітичний облік ведеться по кожному об'єкту окремо. Після заповнення первинної інформації здійснюється розрахунок та формування облікових регістрів, які потім переносяться до фінансової звітності підприємства.

Графік документообороту розроблений бухгалтерською службою ТОВ ХХХ, та затверджений керівництвом підприємства при визначенні облікової політики підприємства. Проте в структурі бухгалтерського обліку та обліковій політики підприємства виявлені недоліки, тобто Наказ про облікову політику не враховало останніх змін податкового законодавства щодо лімітів вартості визначення основних засобів, а також не розроблено робочий план рахунків підприємства. Тому керівнику досліджуваного компанії було запропоновано вдосконалити порядок організації бухгалтерського обліку та облікову політику та створити робочий план рахунків.

Сучасна ринкова економіка вимагає правильної, об'єктивної і своєчасної інформації про наявність, рух, стан та ефективність використання основних засобів на об'єкті господарювання. Для більшості вітчизняних підприємств рівень забезпеченості та ефективності використання необоротних активів, особливо основних засобів являється низьким. По-перше, це пов'язано з високою зношеністю, а тому ці засоби необхідно змінювати або вдосконалювати. Отже, завданням керівників будь-якого підприємства є запровадження глибокого та ґрунтовного аналізу використання основних засобів, які впливатимуть на прийняття належних бізнес-рішень та забезпечує підвищення ділової активності підприємства у довгостроковій перспективі. Узагальнюючі результати проведеного аналізу складу, структури та динаміки основних засобів товариства з обмеженою відповідальністю ХХХ, зробимо висновки, про те що майже всі складові основних засобів підвищувалися впродовж досліджуваного періоду, а саме з 2020 по 2022 роки. Критеріями, які описують ефективність використання основних засобів є: фондоддача та рентабельність.

З метою подальшого підвищення ефективності використання основних засобів підприємства бажано частину коштів, отриманих від господарської діяльності спрямувати на поліпшення або підвищення стану основних засобів. Водночас, контролювати ефективність використання основних засобів.

Отже, проведені дослідження дають підставу запропонувати ряд заходів, що на нашу думку зможуть покращити стан облікової роботи на підприємстві та підвищити ефективність використання основних засобів:

- передбачити наступні методи амортизації основних засобів: будівлі та споруди – прямолінійний; транспортні засоби – кумулятивний; комп'ютерна техніка та діагностичне обладнання – метод прискорення зменшення залишкової вартості;
- посилити контроль за дотримання правил заповнення документів з обліку наявності і руху основних засобів та своєчасно проводити записи щодо сум нарахованої амортизації в інвентарних картках.

- формувати ремонтний фонд основних засобів підприємства на підставі створення забезпечень майбутніх витрат і платежів, використовуючи для цих цілей субрахунок 474 «Забезпечення інших виплат і платежів».

